

**Міністерство юстиції України
Академія Державної пенітенціарної служби**

Кафедра адміністративного, цивільного та господарського права і процесу

ДИПЛОМНА РОБОТА МАГІСТРА

**ДЕРЖАВНА ВИКОНАВЧА СЛУЖБА УКРАЇНИ:
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС**

Виконав:

слухач 2 курсу, 361 групи,
лейтенант внутрішньої служби
Макієнко Анатолій Анатолійович

(підпис)

Науковий керівник:

заступник начальника кафедри
адміністративного, цивільного та господарського
права і процесу, к.ю.н.,
підполковник внутрішньої служби
Шамрук Наталія Борисівна

(підпис)

Нормоконтролер:

старший викладач кафедри теорії та історії
держави і права, конституційного права
старший лейтенант внутрішньої служби
Сікун Антон Миколайович

(підпис)

Національна шкала _____

Кількість балів: ____ **Оцінка ECTS** ____

Робота допущена до захисту в ЕК

« ____ » _____ 20__ року, протокол № ____

засідання кафедри адміністративного, цивільного та господарського права і процесу

Чернігів, 2021

З М І С Т

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	13
1.1. Історія створення та становлення ДВС України.....	19
1.2. Правове регулювання діяльності ДВС України.....	19
1.3. Мета, завдання, функції та компетенція ДВС України.....	24
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	33
2.1. Поняття та зміст адміністративно-правового статусу ДВС України	33
2.2. Взаємодія ДВС України з іншими органами державної влади	40
2.3. Юридична відповідальність ДВС України та її посадових осіб	50
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	58
3.1. Міжнародний досвід створення та діяльності органів виконання судових та управлінських рішень	58
3.2. Шляхи удосконалення адміністративно-правового статусу ДВС України .	63
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТОК.....	80

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АСВП	автоматизована система виконавчого провадження
виконання рішень	виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб)
ВУЦВК	Всеукраїнський центральний виконавчий комітет
ДВС України	Державна виконавча служба України
ДМС України	Державна міграційна служба України
ДПС України	Державна прикордонна служба України
ЄДР МВС	єдиний державний реєстр МВС
ЄІС МВС	єдина інформаційна система МВС
ЄС	Європейський Союз
ІНП	інформаційний портал Національної поліції України
МВС України	Міністерство внутрішніх справ України
МЮ України	Міністерство юстиції України
НКЮ	Народний комісаріат юстиції
НЕП	нова економічна політика
рішення	судові рішення і рішення інших органів (посадових осіб)
УРСР (до 1937 р. –УСРР)	Українська радянська соціалістична республіка
ЦК України	Цивільний кодекс України
ЦПК України	Цивільний процесуальний кодекс України

ВСТУП

Актуальність теми (обґрунтування вибору теми дослідження).

Створення сучасної моделі ринкової економіки, реформа системи управління державного апарату, судово-правової сфери, адміністративна реформа, необхідність розмежування повноважень між центральними органами влади та місцевими суб'єктами самоврядування суттєво загострили проблеми функціонування державної служби.

Тридцять років державного будівництва незалежної України довели, що без створення міцної правової бази державно-службових відносин неможливо рухатися вперед. Концепція судово-правової реформи позначила перегляд змісту виконавчого провадження та визначила необхідність створення сучасної Державної виконавчої служби, діяльність якої повинна ґрунтуватись на європейських цінностях.

Як неодноразово зазначав Європейський суд з прав людини, «виконання рішення, винесеного будь-яким судом, має розглядатись як невід'ємна частина судового процесу для реалізації ст. 6 Європейської конвенції з прав людини, якою передбачено виконання судових рішень, які в державах, що поважають принцип верховенства права, не можуть залишатися невиконаними. Це твердження базується на тому факті, що скарги на невиконання рішень судів та публічних органів управління становлять значну кількість серед звернень, у тому числі і українців, до Європейського суду з прав людини.

Правовою основою діяльності органів Державної виконавчої служби та приватних виконавців є Конституція України, Закони України «Про виконавче провадження», «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, інші закони, нормативно-правові акти, прийняті на їх виконання.

Аналіз функціонування Державної виконавчої служби України з позиції науки адміністративного права постає пріоритетною темою наукових

досліджень, однак питання, що розглядались у магістерській роботі, зокрема, місце державної виконавчої служби у загальній системі державної служби України, поняття та зміст її адміністративно-правового статусу в науковій юридичній літературі комплексного висвітлення не знаходили.

Аналіз публікацій за тематикою дослідження. Проблемні питання примусового виконання судових рішень та змісту адміністративно-правового статусу ДВС України на різних історичних етапах української державності привертали увагу науковців минулого часу та сучасних національних та зарубіжних дослідників, зокрема О.О. Александровим, В.А. Бабичем, Б.Я. Бачуком, К.В. Бернатовичем, Ю.В. Білоусовим, С.К. Гречанюком, О.В. Задорожньою, Р.С. Калініним, Г.В. Ковалем, А.П. Лапиною, С.Ю. Лобанцевим, М.Л. Лук'яною, П.В. Макушевим, Є.І. Мезенцевим, А.Т. Мельниковим, М.А. Сергієнком, Д.В. Сіверіним, Б.Р. Стецюком, М.А. Чельцовим-Бебутовим, Д.П. Фіолевським, С.Я. Фурсою, С.В. Щербаком, С.В. Юшковим та іншими науковцями.

Проте незважаючи на розмаїття наукових праць, віддаючи належне здобуткам їх авторів, необхідно зазначити, що комплексних наукових досліджень діяльності ДВС України в умовах становлення сучасної системи виконання судових та управлінських рішень ще замало, і вони, як правило, слугують конкретним науковим завданням їх авторів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами (кафедральними темами). Тема дипломної роботи відповідає науковому напрямку кафедри адміністративного, цивільного та господарського права і процесу Академії Державної пенітенціарної служби за темою «Проблеми національного та міжнародного права» (номер державної реєстрації 0117U007207).

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у тому, щоб на основі аналізу наукових джерел, вітчизняного і зарубіжного законодавства, узагальнення практики їх застосування визначити зміст адміністративно-правового статусу Державної виконавчої служби України та запропонувати

науково обґрунтовані пропозиції щодо його нормативно-правового вдосконалення.

Для досягнення зазначеної мети поставлені наступні **завдання**:

- визначити основні закономірності створення та становлення ДВС України з метою залучення історичного досвіду в сучасних умовах її функціонування;
- дослідити зміст правового регулювання діяльності ДВС України;
- встановити мету, завдання, функції та компетенції ДВС України у сучасних умовах;
- визначити поняття та зміст адміністративно-правового статусу ДВС України;
- проаналізувати особливості взаємодії ДВС України з іншими органами державної влади;
- розкрити зміст юридичної відповідальності ДВС України та її посадових осіб;
- проаналізувати міжнародний досвід створення та діяльності органів виконання судових та управлінських рішень;
- визначити проблемні питання адміністративно-правового статусу ДВС України та запропонувати шляхи їх вирішення.

Об'єктом дослідження є сукупність суспільних відносини в сфері правового регулювання адміністративно-правового статусу Державної виконавчої служби України.

Предметом дослідження виступає адміністративно-правовий статус Державної виконавчої служба України.

Методи дослідження. Для вирішення визначених у дипломній роботі магістра завдань застосовано такі наукові методи:

- *спеціально-юридичний* – при доборі фактичного матеріалу, вивченні праць науковців і аналізі нормативно-правової бази ДВС України, зокрема при визначенні сутності та структури адміністративно-правового статусу ДВС України та при дослідженні правового регулювання ДВС України (підрозділи

2.1; 1.2);

– *системно-структурний* – для визначення мети, завдання та функцій ДВС України та при характеристиці компетенції ДВС України (підрозділ 3.1);

– *логічний* – для визначення послідовності висловлених суджень, понять і висновків. Поєднання *логічного та історичного методів* дало змогу простежити особливості становлення ДВС України, розглянути взаємодію ДВС України з іншими органами державної влади, розкрити питання юридичної відповідальності ДВС України (підрозділи 1.1; 2.2; 2.3);

– *порівняльно-правовий* – для аналізу міжнародного досвіду діяльності виконавчих органів (підрозділ 3.1);

– *формально-логічний* – для теоретичного визначення проблем адміністративно-правового статусу ДВС України та для пропонування шляхів їх вирішення (підрозділ 3.2.);

– *абстрактно-логічний* – для теоретичного узагальнення й формулювання висновків.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що магістерська робота присвячена комплексному аналізу адміністративно-правового статусу Державної виконавчої служби України, яке здійснювалося за допомогою сучасних методів пізнання, з урахуванням новітніх досягнень правової науки. У результаті проведеного дослідження дістали подальшого розвитку низка наукових положень та висновків, а саме:

– здійснено аналіз діяльності державних структур, які виконували функції ДВС, за часів Київської Русі, Російської імперії та УСРР-УРСР, визначено їх роль та значення;

– виявлено прогалини у правовому регулюванні діяльності ДВС України щодо реалізації свого адміністративно-правового статусу і запропоновано рекомендації, спрямовані на удосконалення законодавства, що регулює адміністративно-правовий статус ДВС;

– враховуючи, що функції та компетенція ДВС України можуть бути визначеним лише опосередковано і потребують законодавчого закріплення,

автором запропоновано у якості мети діяльності ДВС України та приватних виконавців визначити забезпечення законних прав та інтересів учасників виконавчого провадження при примусовому виконанні судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб).

– з метою стимулювання добровільного виконання рішень запропоновано підвищити рівень криміналізації за злочин, передбачений ч. 1 ст. 382, для чого ч. 1 ст. 382 Кримінального кодексу України викласти у наступній редакції:

«Стаття 382. Невиконання судового рішення»

Умисне невиконання вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, або перешкоджання їх виконанню – карається штрафом штрафом від трьох до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до п'яти років;

– з метою уникнення неупередженості дій державних виконавців у частині виконання судових рішень, по яких відповідачем є Кабінет Міністрів України або один з центральних органів державної виконавчої влади та усунення залежності Державної виконавчої служби від Міністерства юстиції України пропонуємо надати їй повноваження центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом.

З цією метою пропонуємо ч.1 ст. 6 Система органів примусового виконання рішень Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» викласти у наступній редакції: систему органів примусового виконання рішень становлять: державна виконавча служба України;

органи державної виконавчої служби, утворені в установленому законодавством порядку.

– у зв'язку із необхідністю законодавчого закріплення мети діяльності органів ДВС України запропоновано доповнити текст Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» ст. 3 «Мета діяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців», яку викласти у наступній редакції:

Метою діяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців є забезпечення законних прав та інтересів учасників виконавчого провадження при примусовому виконанні судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб).

Натомість, діючи ст. 3 Закону «Завдання органів державної виконавчої служби та приватних виконавців» відповідно вважати ст. 3¹;

– запропоновано вивести Державну виконавчу службу України з підпорядкування Міністерства юстиції України та надати їй повноваження центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом. З цією метою пропонуємо ч.1 та 2 ст. 6 «Система органів примусового виконання рішень» Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» викласти у наступній редакції: Систему органів примусового виконання рішень становлять: 1) Державна виконавча служба України; 2) органи державної виконавчої служби, утворені в установленому законодавством порядку.

– запропоновано доповнити Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» статтею 15¹ «Дисциплінарні проступки державних виконавців та дисциплінарні стягнення, що на них накладаються» наступного змісту:

1. Дисциплінарними проступками державних виконавців є: 1) порушення Присяги державного службовця; 2) порушення правил етичної поведінки державних виконавців; 3) вияв неповаги до держави, державних символів України, українського народу; 4) дії, що шкодять авторитету державної виконавчої служби; 5) невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, актів органів державної влади, наказів (розпоряджень) та доручень керівників, прийнятих у межах їхніх повноважень; 6) недотримання правил внутрішнього службового розпорядку; 7) перевищення службових повноважень, якщо воно не містить складу злочину або адміністративного правопорушення; 8) невиконання вимог щодо політичної неупередженості державного виконавця; 9) використання повноважень в особистих (приватних)

інтересах або в неправомірних особистих інтересах інших осіб; 10) подання під час вступу на державну виконавчу службу недостовірної інформації про обставини, які перешкоджають реалізації права на таку службу, а також неподання необхідної інформації про такі обставини, що виникли під час проходження служби; 11) неповідомлення керівнику органу ДВС про виникнення відносин прямої підпорядкованості між державним виконавцем та близькими особами у 15-денний строк з дня їх виникнення; 12) прогул державного виконавця (у тому числі відсутність на службі більше трьох годин протягом робочого дня) без поважних причин; 13) поява державного службовця на службі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння.

2. До державних виконавців можуть застосовуватись такі дисциплінарні стягнення:

догана;

штраф у розмірі від одного до десяти неоподаткованого мінімуму доходів громадян, який має бути сплачений у тримісячний строк;

звільнення з посади;

– запропоновано вивчити можливість залучення до діяльності ДВС України польського досвіду, щодо укладення мирової угоди на етапі виконавчого провадження, яку можуть укладати сторони провадження за посвідченням державного виконавця.

В такій угоді повинні вказуватись: сторони угоди; дата з якої набирають силу умови договору; умови виконання боржником своїх обов'язків (якщо передбачається розстрочка, то повинна складатись таблиця сплати боргу чи, приміром, схема покриття шкоди).

У разі належного виконання сторонами провадження умов мирної угоди, ні до однієї із сторін такого провадження не можуть застосовуватись ті чи інші санкції, що передбачаються виконавчими документами (зокрема, боржнику не нараховується пеня, не може бути арештовано та реалізовано його майно тощо).

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес і можуть бути використані у:

– *правотворчій діяльності* – для підготовки пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства України з метою удосконалення діяльності ДВС України в сучасних умовах становлення національної державності;

– *науково-дослідній роботі* – у якості основи для подальших наукових доробок щодо вдосконалення адміністративно-правового статусу ДВС України;

– *навчальному процесі* – при викладанні у закладах вищої освіти та закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання навчальних дисциплін «Кримінально-виконавче право», «Кримінальний процес», «Адміністративне право та процес», «Цивільно-процесуальне право»; як матеріал при підготовці навчальних посібників та підручників із зазначених дисциплін;

– *правозастосовній сфері* – у якості основи для підготовки науково-методичних матеріалів для практичних працівників ДВС України.

Апробація матеріалів дипломної роботи магістра. Основні положення дипломної роботи магістра доповідались та обговорювались на науково-практичних конференціях, а саме опубліковано тези:

1. Макієнко А. А., Шамрук Н. Б. Державна виконавча служба України: завдання, засади та проблеми реформування. Травневі правові читання: Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. 470 с. С. 341-343.

2. Макієнко А. А., Шамрук Н. Б. Елементи адміністративно-правового статусу державної виконавчої служби України. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право*. 2020. № 3. С. 60-68.

3. Макієнко А. А., Шамрук Н. Б. Міжнародний досвід діяльності виконавчих органів та можливість його застосування в Україні. *Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез Міжнародної науково-практичної*

конференції «Дев'ятнадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 23 жовтня 2020 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. С. 514-517.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи налічує 82 сторінки. Список використаних джерел містить 76 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

1.1. Історія створення та становлення ДВС України

Дослідження джерел національної історії держави і права свідчить, що посадовій особі, яка займалась виконанням судових рішень, а також виконувала різні доручення князя, монастиря, громади тощо завжди відводилося певне місце у структурі державних органів. Зміст цієї посади визначався виконанням судових обов'язків, зокрема передачею винних на поруки служилими особами, які називались «різними іменами: отроками, мечниками, ємцями, дворянами, а ще пізніше недільниками. Також у старовинних грамотах згадуються також вірники, металники, ябедники та інші посадові особи [1, с. 48].

Як зазначає С. В. Юшков, саме недільники вперше отримали офіційний статус посадових осіб, до обов'язків яких входили: виклики до суду сторін; арешт обвинувачених та їх тортури; передача до суду справ про крадіжки; організація судового поєдинку; виконання рішення суду. Своє найменування недільники отримали тому, що вони виконували свої обов'язки по черзі, отримуючи через тиждень служби тиждень відпочинку. Недільники також могли призначатися судом на прохання позивача для надання йому допомоги у розшуку відповідача та забезпечення його примусового приводу до суду [2, с. 328].

У Руській правді – першому офіційно визнаному кодифікованому зведенні правових норм, була норма, що запроваджувала захист судових виконавців та інших князівських службовців від посягань на їх життя, у першу чергу, з боку закабалених общинників. Штраф за вбивство ябедника та будь-якого іншого дружинника стали називати «вірою». Сама назва «ябедник» походила від давньо-скандинавського «aembaet». Утримання ябедників провадилось не за рахунок князівської платні, а за принципом «кормління»,

тобто за рахунок місцевого населення. Майже до середини XVI ст. князь, посилаючи у міста та волості підлеглих для виконання адміністративно-судових функцій, зобов'язував населення їх утримувати упродовж усього періоду служби або натурою або у вигляді різних поборів. Норми права цього періоду вже відходять від принципу кровної помсти і у якості покарання за переважною більшістю кримінальних злочинів князівськими актами призначався штраф [3, с. 9, 16].

У період становлення та розвитку державності на теренах Стародавньої Русі судові виконавці отримали загальну назву «пристави», однак вони заручались до виконання і інших завдань, наприклад, у Московському князівстві пристави займалися супроводом іноземних послів, у Новгородському князівстві пристави виконували обов'язки примирення винуватців та постраждалих. Однак основні діяльність судових приставів все ж була безпосередньо пов'язані із стягненням судового мита та виконанням судових рішень. Історичні пам'ятки свідчать і про той факт, що до обов'язків пристава входило і проведення слідчих дій. Зокрема, стаття 57 Псковської Судної грамоти визначала необхідність проведення у якості слідчої дії у разі вчинення крадіжки обшуку – особа, яка підозрюється в крадіжці, зобов'язана була допустити до свого двору приставів для обшуку [4, с. 318, 369].

В цілому, в історичній літературі зазначається, що вперше офіційно визнаний у Судебнику 1497 р., інститут судових виконавців (приставів) носив приватний характер, що знаходило свій прояв у тому, що пристави здійснювали розшук відповідачів самостійно, або за допомогою близьких родичів (племінників), або «залежних від них людей».

За свідченням А. П. Лапіної, у XVI-XVII століттях почала формуватися єдина загальнодержавна судова система, проходила глобальна систематизація нормативних правових документів. Саме у цей період правовий статус судових приставів отримав конкретизацію та на законодавчому рівні були закріплені їх функції. У першу чергу це сталося завдяки прийняттю Соборного укладення 1649 р., в якому X-XV глави включали в себе статті, присвячені судоустрою та

судочинству. Відповідно до вищезазначеного пам'ятника права приставом визнавалося посадова особа наказу із різними повноваженнями судового та адміністративного характеру, зокрема: пристав доставляв повістки про виклик до суду; виконував інші рішення суду; врегулював конфлікти військових з цивільним населенням; здійснював розшук та примусовий привід відповідача; брав участь у вилученні речових доказів у обвинувачених; сторожив злочинців, з яких стягувалися збитки, завдані протиправною поведінкою [5, с. 115].

Судебники 1497 р. і 1550 р., а також Соборне Уложення 1649 р. виділяли три способи виконання судових рішень: стягнення з майна боржника; примусова виплата боргу; віддача головою. Останній спосіб застосовувався тільки в тих випадках, коли протягом одного місяця примусова виплата боргу не давала бажаних результатів, а боржник не мав ні майна, ні поручителів для оплати боргу.

Новий етап у розвитку системи виконання рішення судів був пов'язаний, у першу чергу, із державотворчими перетвореннями Петра I, розвитком державної влади у загальноєвропейських традиціях і першою спробою відокремити судові органи від державної адміністрації. Зокрема, Указом від 24 травня 1700 р. «Про посилення солдатів палацової варти для розшуку та надання до Судного наказу відповідачів і для стягнення з них митних грошей та позовів» було припинено посилення для цієї мети піддiach та приставів із Судного наказу. Для цих цілей Преображенському наказу віддавалось розпорядження за потребою направляти солдатів [6, с. 671].

Таким чином, поступово службові функції судових приставів перейшли до інших категорій державних службовців, у тому числі до військовослужбовців. У 1782 р. рішенням Катерини II функції урядників (приставів) були віднесені до повноважень поліції, а вже у 1786 р. урядники були розподілені на поліцейських приставів, які виконували рішення судів, і станових приставів, які займались охоронною функцією. 8 вересня 1802 р. в Російській імперії Маніфестом Олександра II «Про заснування міністерств» було започатковане створення міністерської системи управління. Виконавча

поліція (поліцейські пристапи) були віднесені до Міністерства поліції, що було виділене з Міністерства внутрішніх справ. [7, с. 45-46].

Грошове забезпечення судового пристава складалося з двох видів виплат: окладу – щорічного утримання в рублях (чистої платні сріблом 300 рублів), а також виплат на харчування – 150 рублів на рік, на оплату житла – 150 рублів на рік; грошової винагороди за тимчасовою таксою. Наприклад, за опис маєтку або земельної ділянки судовий пристав отримував 2,5 рубля – у випадку, якщо ціна маєтку не перевищувала 500 рублів; 5 рублів, якщо ціна не перевищувала 1000 рублів; 6 рублів відповідно за маєток ціною до 2000 рублів і 9 рублів за маєток, вартість якого не перевищувала 5000 рублів [8, с.31-22].

Під час державної реформи 1864 р. інститут судових приставів, що існував на той час вже в багатьох європейських країнах, фактично був закріплений на законодавчому рівні, про що свідчили прийняті нормативні акти «Установи судових установлень»; «Статут цивільного судочинства»; «Статут про покарання, що накладаються мировим суддею»; «Правила про влаштування судової частини та ведення судових справ у місцевостях, в яких введено положення про земських дільничних начальників». Не випадково, як зазначає О.Т. Мельников, з часу судово-правової реформи 1864 р. у системі органів влади царської Росії поряд з судовими приставами вже функціонували приватні пристапи (начальники поліції у повітах та помічники голів судів), слідчі пристапи (слідчі), винні й соляні пристапи (посадові особи, які спостерігали за дотриманням порядку акцизної торгівлі вином та сіллю) [9, с. 52].

Законодавство про судоустрій 1864 р. встановлювало окремі обмеження для представників населення, які прагнули отримати посади судових приставів. Також цими законодавчими актами більш детально регламентувався правовий статус судових приставів. За опір судовим приставам винні каралися, наприклад, позбавленням всіх прав стану і засланням на каторжні роботи на строк від 4 до 6 років; віддачею до арештантських рот; засланням до Сибіру на поселення [10, с. 38].

Законодавство про судоустрій 1864 р. в цілому зміцнило всю систему виконання судових рішень. Служба судових приставів зарекомендувала себе у якості необхідного елементу державного апарату. Фактично інститут судових приставів як система забезпечення судових рішень проіснував до революційних подій 1917 р.

Декретами про суд № 1 від 22 листопада 1917 р., № 2 від 7 березня 1918 р., № 3 від 20 липня 1918 р. була скасована судова система царської Росії, в тому числі і інститут судових приставів. Першим законодавчим актом про суд УСРР була Постанова Народного Секретаріату від 4 січня 1918 р. «Про запровадження народного суду», яка остаточно ліквідувала посади судових приставів. Інститут судових виконавців був створений відповідно до Тимчасового положення про народні суди й революційні трибунали УСРР, затвердженого Декретом РНК УСРР «Про суд» від 14 лютого 1919 р. для сприяння народним судам у діяльності щодо виконання судових рішень [11, с. 11-12].

Слід підкреслити, що оновлене радянське законодавство про виконавче провадження скасувало засоби примусового виконання, що діяли за часів царської влади, і встановило принцип недоторканності особистості боржника, що знайшов свій прояв у скасуванні: а) арешту боржника; б) його особистого обшуку; в) примусового приводу до суду для встановлення майнового стану; г) оголошення боржника неспроможним тощо.

Тимчасова Інструкція для судових виконавців 1920 р. встановлювала наступні заходи примусового стягнення:

- а) звернення стягнення на рухоме майно та гроші боржника;
- б) звернення стягнення на винагороду, одержану боржником за місцем служби або роботи;
- в) вилучення у боржника й передача стягувачеві певної речі;
- г) провадження дій за рахунок боржника, які він не виконав у встановлений судовим рішенням термін.

Перший ЦПК УСРР був затверджений ВУЦВК 30 липня 1924 р. У змісті ЦПК УСРР суттєвий блок (107 статей з 412) складала регламентація примусового виконання судових рішень. НКЮ УСРР у листопаді 1927 р. видав «Наказ судовим виконавцям», який за своєю структурою й змістом (200 статей об'єднувались в 15-ти розділах) міг слугувати самостійним кодексом діяльності судових виконавців, хоча й видавався як підзаконний акт [12, с. 27].

Однак у зв'язку з тим, що ЦПК 1924 р., так само як ЦПК УСРР 1929 р., не передбачали усіх питань виконання судових рішень, вони потребували доповнення шляхом видання відповідних Інструкцій, зокрема НКЮ були затверджені: 28 вересня 1939 р. «Інструкція про порядок виконання судових рішень»; 27 грудня 1939 р. «Положення про Наркомат юстиції УРСР». Останнім передбачалось створення у складі НКЮ відділу судових виконавців. ЦПК УРСР 1963 р. встановив, що виконавче провадження може бути реалізоване лише судовим виконавцем, який уособлює у собі державний виконавчий орган; розширив поняття об'єкту стягнення; урегулював питання про порядок виконання судових рішень, відповідно до якого відповідач зобов'язаний виконати певні дії на користь стягувача; встановив подвійний порядок оскарження дій судового виконавця.

Система органів судового виконання була доповнена органами Державного банку СРСР та органами, що виконували рішення про стягнення з громадян недоїмок за податками та прирівняних до них платежів [13].

15 листопада 1985 р. Наказом міністра юстиції СРСР № 22 була затверджена інструкція «Про виконавче провадження», що стала останнім нормативно-правовим актом, прийнятим у радянські часи щодо виконавчого провадження [11, с.14].

Формування інституту примусового виконання рішень в Україні та затвердження правового статусу суб'єкта виконання примусових рішень відбувалося поступово. Зокрема, утворення державної виконавчої служби у системі органів Міністерства юстиції України стало заміною існуючого раніше інституту судових виконавців, які діяли у складі судової системи України і

фактично відносилися до районних судів загальної юрисдикції. 24 березня 1998 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про державну виконавчу службу», на яку було покладено завдання своєчасного, повного і неупередженого примусового виконання рішень. Згідно ст. 1 вказаного закону, ДВС України входила до системи органів Міністерства юстиції України і здійснювала виконання рішень судів, третейських судів та інших органів, а також посадових осіб відповідно до законів України [14].

У 1999 р. був прийнятий Закон України «Про виконавче провадження», який визначив умови і порядок примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), що підлягають примусовому виконанню у разі невиконання їх у добровільному порядку [15]. В теперішній час порядок і умови примусового виконання рішень судів та інших органів регулюється Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [16].

Таким чином, встановлено, що на етапі феодального устрою стягувач мав повну владу над боржником та міг вирішувати його подальшу долю, у той час як боржник та його родина залишались практично безправними. На першому місці перебували засоби фізичного впливу на боржника. До початку ХХ століття при виконанні судових та інших рішень права людини в їх конституційному розумінні не враховувались. Радянський етап функціонування виконавчої служби характеризується спробою законодавчого врегулювання її діяльності, але, як правило, за рахунок відомчих інструкцій, що на перший план висували інтереси держави, яку уособлювали судові виконавці.

1.2. Правове регулювання діяльності ДВС України

Діяльність з примусового виконання рішень судів та інших органів є одним із найважливіших засобів забезпечення ефективної роботи механізму правового регулювання та реалізації державою своїх правозахисних функцій.

Водночас, в Україні цей інститут є недостатньо врегульованим на законодавчому та нормативному рівнях, що негативно впливає на якість та рівень захисту прав й інтересів осіб.

Проблема наявності численних визначень, що нерідко суперечать одне одному, підкреслює М.М. Марченко, має не тільки теоретичний, а і прикладний характер, тому що вимоги щодо «удосконалення системи правового регулювання» у певній галузі суспільних відносин можуть бути реалізовані лише за умови єдиного розуміння і нормотворцем, і правокористувачем того змісту, який у дане поняття вкладається. Однак, не зважаючи на важливість даної проблематики як на теоретичному, так і на практичному рівні, в юридичній науці вона досліджена недостатньо [17, с. 436].

Для повного та об'єктивного з'ясування правового регулювання функціонування ДВС України слід визначитись із поняттям «правове регулювання».

На думку С.С. Алексєєва, правове регулювання – це здійснюваний за допомогою системи правових засобів (юридичних норм, правовідносин, індивідуальних розпоряджень тощо) результативний, нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, охорони, розвитку відповідно до вимог економічного базису, суспільних потреб цього соціального ладу [18, с. 289].

Рабінович П. М. правове регулювання розглядає як здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони і розвитку [19, с. 44]. І. П. Голосніченко вважає правове регулювання частиною правового впливу, його особливим порядком, що відзначається підвищеною чіткістю нормативної регламентації і здійснюється за допомогою специфічних правових засобів: норм права, правовідносин, актів реалізації права [20, с. 89].

На думку А.Т. Комзюка, правове регулювання – це специфічний вплив, який здійснюється правом як особливим нормативним інституційним регулятором. При цьому правове регулювання має цілеспрямований,

організаційний, результативний характер і здійснюється за допомогою цілісної системи засобів, що реально виражають саму матерію права як нормативного інституту утворення – регулятора [21, с. 47].

Правовою основою діяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців є Конституція України, Закони України «Про виконавче провадження», «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, інші закони України та нормативно-правові акти, прийняті на їх виконання.

За відносно невеликий час функціонування Державна виконавча служба України вже пережила певні реформи, спрямовані на удосконалення її діяльності, але і донині її діяльність піддається критичним зауваженням, причиною яких є низька результативність виконання поставленого перед нею завдання примусового виконання рішень судів та інших органів чи уповноважених посадових осіб. Проблеми функціонування державної виконавчої служби, як зазначає М. М. Шупеня, нерозривно пов'язані з механізмом реалізації її повноважень у сфері примусового виконання судових та інших рішень [22, с. 37].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» примусове виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб) покладається на органи державної виконавчої служби та у визначених Законом України «Про виконавче провадження» випадках – на приватних виконавців [15].

Головне місце у правовому регулюванні функціонування ДВС України посідає Конституція України, хоча у ній відсутні норми, що прямо регулюють питання діяльності державної виконавчої служби. Однак, Конституція України відповідно до ст. 8, має найвищу юридичну силу, а закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй [23]. Крім того, існує конституційне положення щодо здійснення органами

державної влади своїх повноважень у межах Конституції і відповідно до законів України, що поширюється на всі сфери державного управління, зокрема й на діяльність державної виконавчої служби [24, с. 76].

Особливість правового регулювання функціонування ДВС України, підкреслює Ю.А. Сульженко, полягає в тому, що його зміст викладено у декількох нормативних актах різної юридичної сили. Одним із таких нормативно-правових актів був Закон України «Про державну виконавчу службу», де було сформовано організаційно-правові засади діяльності державної виконавчої служби України і, зокрема, визначено, що державна виконавча служба входила до системи органів Міністерства юстиції України [25, с. 118]. Віднесення державної виконавчої служби до органів виконавчої влади додатково було закріплено в Указі Президента України від 6 квітня 2011 р., яким було затверджене Положення про Державну виконавчу службу України. Саме у ньому було визначено, що ДВС України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовувалась і координувалась Кабінетом Міністрів України через міністра юстиції України, вона входила до системи органів виконавчої влади і забезпечувала реалізацію державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) відповідно до законів [26]. Затверджене Указом Президента України від 6 квітня 2011 р. нове Положення про Міністерство юстиції України визначало, що це Міністерство є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації політики у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) [27].

Подібні новації слід вважати результатом пошуку більш ефективних і раціональних форм і методів діяльності державної виконавчої служби, підкреслює О. В. Старцев, які повинні сприяти повному і своєчасному примусовому виконанню судових та інших рішень, а з іншого боку – забезпечити належний контроль за діяльністю органів, підпорядкованих Державній виконавчій службі України [28, с. 44].

Відповідно до вимог Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» ДВС входить до системи органів Міністерства юстиції України, то на підзаконному рівні її визначено як центральний орган виконавчої влади з відповідними завданнями, самостійними повноваженнями та способами їх реалізації тощо.

Розглядаючи співвідношення підзаконних актів з законом як взаємний зв'язок між двома предметами чи явищами, зазначає М.М. Шупеня, необхідно виокремити спільні та відмінні риси між названими правовими категоріями. Загальновідомо, що закони є основними проявами реалізації компетенції законодавчої влади, а підзаконні нормативно-правові акти – виконавчих функцій держави, завдань виконавчої гілки влади, президента, органів місцевого самоврядування. Правовою основою для підзаконного правового регулювання виступають закони, які мають вищу юридичну силу в системі нормативно-правових актів, а підзаконні акти займають другорядне місце після законів [29, с. 8].

Специфічна діяльність ДВС України потребує пошуку різних варіантів здійснення її повноважень. Тому є важливим встановити особливості правового регулювання не тільки на загальнодержавному, а й на регіональному рівні. Складність цього питання на місцевому рівні зумовлена особливим місцем ДВС в системі державних органів, яка виступає провідним державним органом реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових та інших рішень з відповідними адміністративно-процесуальними повноваженнями.

Слід підкреслити, що процесуальні питання виконання судових рішень регулюються Кодексом адміністративного судочинства України, Господарським процесуальним кодексом України, Цивільним процесуальним кодексом України.

На підставі викладеного вище можна зробити висновок, що правове регулювання – це специфічний вплив, який здійснюється правом як особливим нормативним інституційним регулятором. При цьому правове регулювання має цілеспрямований, організаційний, регулятивний характер і здійснюється за

допомогою цілісної системи адміністративних засобів, що реально виражають саму матерію права як нормативного інституту утворення регулятора.

Незважаючи на наявність ряду відмінних положень, що характеризують статус державної виконавчої служби, у механізмі правового регулювання діяльності державної виконавчої служби, незалежно від джерела права, наявні саме адміністративно-правові ознаки, що вказують на адміністративно-правовий статус державної виконавчої служби України.

Таким чином, адміністративно-правовий статус ДВС України базується на загальному правовому статусі центрального органу виконавчої влади з відповідними завданнями, самостійними повноваженням та способами їх реалізації та включає наступні елементи: правосуб'єктність, обов'язки та права, компетенцію, юридичну відповідальність.

Отже, адміністративно-правовий статус ДВС України є поняттям, зміст якого знаходить свій вираз у сукупності нормативно визначених обов'язків та прав, службовій правосуб'єктності, компетенції та юридичній відповідальності за невиконання чи не якісне виконання персоналом державно-власних повноважень у сфері примусового виконання рішень.

Правове регулювання адміністративно-правового статусу ДВС України здійснюється Конституцією України, Законами України «Про виконавче провадження», «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», «Про Державну службу», «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», постановами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства юстиції України та іншими нормативно-правовими актами.

1.3. Мета, завдання, функції та компетенція ДВС України

Міністерство юстиції України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Також відповідно до Положення про Міністерство юстиції України воно є

головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної правової політики, політики з питань банкрутства, у сфері нотаріату, організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), державної реєстрації актів цивільного стану, речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, обтяжень рухомого майна, реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, реєстрації статуту територіальної громади м. Києва, реєстрації статутів Національної академії наук та національних галузевих академій наук, друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності, у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, у сфері правової освіти населення; забезпечує формування державної політики у сфері архівної справи і діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації [34].

Відповідно до вимог ст. 1 «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» примусове виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб) покладається на органи державної виконавчої служби та у визначених Законом України «Про виконавче провадження» випадках – на приватних виконавців [4].

Цю вимогу підтверджує ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження», яка визначає, що примусове виконання рішень покладається на органи Державної виконавчої служби (державних виконавців) та у передбачених цим Законом випадках на приватних виконавців, правовий статус та організація діяльності яких встановлюються Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [15].

Таким чином, аналіз змісту Закону України «Про виконавче провадження» та Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» дозволяє стверджувати, що у них чітко не визначена мета діяльності ДВС України.

Пропонуємо доповнити текст Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» ст. 3 «Мета діяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців», яку викласти у наступній редакції: метою діяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців є забезпечення законних прав та інтересів учасників виконавчого провадження при примусовому виконанні судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб). Діючи ст. 3 Закону «Завдання органів державної виконавчої служби та приватних виконавців» відповідно вважати ст. 3¹.

Серед тридцяти трьох департаментів, служб, інспекцій та управлінь Міністерства юстиції України, Департамент державної виконавчої служби посідає важливе місце, адже аналіз Закону України «Про виконавче провадження» та Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» дає нам підстави стверджувати, що Департамент ДВС виконує наступні завдання:

- 1) забезпечує формування і реалізації державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб);
- 2) забезпечує своєчасне, повне і неупереджене виконання рішень у порядку, встановленому законодавством;
- 3) організовує, забезпечує та контролює примусове виконання рішень у випадках, передбачених законом;
- 4) організовує інформаційне забезпечення виконавчого провадження, зокрема електронного документообігу;
- 5) забезпечує ведення Єдиного державного реєстру виконавчих проваджень та здійснює контроль за внесенням державними виконавцями відомостей про вчинені виконавчі дії;
- 6) здійснює державний нагляд та контроль за додержанням законодавства про виконавче провадження, правильністю, своєчасністю та повнотою вчинення виконавчих дій державними виконавцями;

7) надає державним виконавцям роз'яснення та рекомендації з питань примусового виконання рішень;

8) забезпечує контроль за роботою структурних підрозділів територіальних органів Мін'юсту, що забезпечують здійснення повноважень у сфері примусового виконання рішень;

9) бере участь у міжнародному співробітництві у сфері примусового виконання рішень;

10) налагоджує і підтримує зв'язки з міжнародними організаціями;

11) організовує та контролює роботу державних виконавців, вживає заходів щодо її поліпшення;

12) здійснює керівництво та проводить перевірку діяльності структурних підрозділів територіальних органів Мін'юсту, що забезпечують здійснення повноважень у сфері організації примусового виконання рішень [31].

Саме ці завдання і характеризують ДВС України як центральний орган виконавчої влади з відповідними завданнями, самостійними повноваженнями та способами їх реалізації. Підтвердженням цього слугують і повноваження МЮ, яке через Департамент державної виконавчої служби здійснює:

а) керівництво та контроль за діяльністю органами державної виконавчої служби;

б) добір кадрів; методичне керівництво діяльністю державних виконавців;

в) підвищення їх професійного рівня;

г) фінансове і матеріально-технічне забезпечення;

д) розглядає скарги на дії державних виконавців;

є) організовує виконання рішень відповідно до законодавства;

ж) надає роз'яснення та рекомендації щодо виконання державними виконавцями рішень у порядку встановленому законом.

Таким чином, на ДВС України покладено головну функцію – реалізацію державної політики у сфері організації виконання рішень судів та інших органів відповідно до законів.

ДВС України здійснює виконання рішень відповідно до законів України, а це означає, що процедура і принципи виконання рішень мають бути визначені виключно на законодавчому рівні. Це положення також підкріплюється вимогою ч. 2 ст. 19 Конституції України, де зазначено, що «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [23].

Шелевер Н. В. зазначає, що у зв'язку із обранням Україною курсу на євроінтеграцію, одним із першочергових завдань для нашої держави є підвищення якості виконання судових рішень, для чого і необхідний належний контроль з боку судової гілки влади. Разом з тим, автор підкреслює, що судовий контроль має полягати не лише в можливості оскарження рішень, дій та бездіяльності посадових осіб ДВС в апеляційному та касаційному оскарженні, але і в нагляді суду за належним виконанням своїх рішень. А тому забезпечення ефективного судового контролю є важливим завданням для нашої держави [32, с. 97].

В законодавстві чітко не визначено функції ДВС України, однак аналіз відповідних положень Закону України «Про виконавче провадження» та Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» дозволяє автору їх сформулювати їх виокремити відповідно до покладених на ДВС України завдань:

- формування та реалізація державної політики у сфері організації примусового виконання рішень;
- забезпечення своєчасного, повного і неупередженого виконання рішень у порядку, встановленому законодавством;
- забезпечення розробки проектів законів та інших нормативно-правових актів, пропозицій щодо вдосконалення законодавства та подання їх в установленому порядку на розгляд;
- надання роз'яснень з питань, пов'язаних з діяльністю територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління;

– аналіз результатів діяльності та вжиття заходів щодо підвищення ефективності функціонування територіальних органів.

Достатньо важливим для аналізу функціонування є визначення компетенцій ДВС України. Як зазначає В. Д. Боднарчук, компетенція – це сукупність повноважень, прав та обов'язків державного органу, установи або посадової особи, які вони зобов'язані використовувати для виконання своїх функціональних завдань. Компетенцію державного органу чи посадової особи становлять їхні повноваження, визначені законом [33, с. 20].

Компетенція та повноваження є важливими складовими різних органів влади, адже компетенція – сукупність юридично установлених повноважень, прав і обов'язків конкретного органу чи посадової особи, що визначають його місце в системі державних органів (органів місцевого самоврядування). Юридичний зміст поняття «компетенція» включає в себе такі елементи: предмети підпорядкування (коло об'єктів, явищ, дій, на які розповсюджуються повноваження); права і обов'язки, повноваження органу чи особи: відповідальність; відповідність поставленим цілям, задачам і функціям. Дослідження категорії «компетенція» дозволяє зробити висновок, що її взаємозв'язок з таким суб'єктом права, як юридична особа, не є винятковим. Зокрема, наприклад, «професійна компетентність» – це здатність особи в межах визначених за посадою повноважень застосовувати спеціальні знання, уміння та навички, виявляти відповідні моральні та ділові якості для належного виконання встановлених завдань та обов'язків, навчання, професійного та особистісного розвитку. Це визначення, що закріплене у п. 5 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державну службу», вказує на взаємозв'язок з фізичною особою посадовця [34].

Таким чином, компетенція залежить від призначення державної інституції, її місця в системі державного управління, а статус державного службовця – від посади, яку він обіймає [33, с. 23].

Аналіз відповідних положень Закону України «Про виконавче провадження» та Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють

примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» дозволяють виділити наступні компетенції ДВС:

- забезпечення у межах повноважень, передбачених законом, здійснення заходів щодо запобігання корупції і контроль за їх реалізацією в апараті ДВС та структурних підрозділах територіальних органів Міністерства юстиції України, що забезпечують здійснення повноважень ДВС;

- здійснення добору кадрів до апарату ДВС та на керівні посади в структурні підрозділи територіальних органів Міністерства юстиції України, що забезпечують здійснення повноважень ДВС;

- формування кадрового резерву на відповідні посади;

- організація роботи з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників апарату ДВС і бере участь в організації такої роботи у структурних підрозділах територіальних органів Міністерства юстиції України, що забезпечують здійснення повноважень ДВС;

- організація та контроль роботи державних виконавців, вжиття заходів щодо її поліпшення, здійснення керівництво та проведення перевірок діяльності структурних підрозділів територіальних органів Міністерства юстиції України, що забезпечують здійснення повноважень ДВС;

- організація планово-фінансової роботи в апараті ДВС, здійснення контролю за використанням фінансових і матеріальних ресурсів, забезпечення організації та вдосконалення бухгалтерського обліку в установленому законодавством порядку;

- здійснення у межах повноважень, передбачених законом, разом із зацікавленими центральними органами виконавчої влади контролю за використанням державних коштів, передбачених для реалізації проектів, виконання програмі, зокрема міжнародних;

- забезпечення представництва інтересів ДВС у судових та інших органах;

- організація роботи із соціально-побутового забезпечення працівників ДВС, їх соціального захисту;

- забезпечення висвітлення інформації про діяльність апарату ДВС та структурних підрозділів територіальних органів Міністерства юстиції України, що забезпечують здійснення повноважень ДВС, у засобах масової інформації та на власному веб-сайті, організація проведення заходів з питань, що належать до компетенції ДВС;

- забезпечення у межах повноважень, передбачених законом, виконання завдань мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності держави.

Дослідження нормативно-правових активів, що регулюють діяльність ДВС України доводить, що служба для виконання покладених на неї завдань має право:

- одержувати безоплатно від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та їх посадових осіб, а також від громадян та їх об'єднань інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

- користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державною системою урядового зв'язку та іншими технічними засобами;

- скликати наради, утворювати комісії та робочі групи, проводити наукові конференції, семінари з питань, що належать до її компетенції.

Таким чином, ДВС вичерпним перелік достатніх матеріальних та процесуальних прав для виконання покладених на неї завдань.

ДВС України здійснює повноваження безпосередньо та через структурні підрозділи: 1) Західне міжрегіональне управління міністерства юстиції (м. Львів); 2) Південно-західне міжрегіональне управління міністерства юстиції (м. Івано-Франківськ); 3) Центральнo-західне міжрегіональне управління міністерства юстиції (м. Хмельницький); 4) Центральне міжрегіональне управління міністерства юстиції (м. Київ); 5) Північно-східне міжрегіональне управління міністерства юстиції (м. Суми); 6) Південно-східне міжрегіональне управління міністерства юстиції (м. Дніпро); 7) Південне

міжрегіональне управління міністерства юстиції (м. Одеса); 8) Східне міжрегіональне управління міністерства юстиції (м. Харків), що забезпечують здійснення повноважень ДВС України на місцевому рівні.

ДВС України має право залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції, одержувати в установленому порядку від центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, необхідну для виконання покладених на нього завдань, скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до його компетенції, видавати накази організаційно-розпорядчого характеру.

Таким чином, проведений автором аналіз свідчить, що законодавчому рівні встановлені лише завдання, які поставлені перед ДВС України. Мета діяльності ДВС України, її функції та компетенції можуть бути визначені лише опосередковано і потребують законодавчого закріплення. Автор пропонує у якості мети діяльності ДВС України та приватних виконавців визначити забезпечення законних прав та інтересів учасників виконавчого провадження при примусовому виконанні судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб).

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

2.1. Поняття та зміст адміністративно-правового статусу ДВС України

Ст. 1 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», встановлює, що примусове виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб) покладається на органи державної виконавчої служби та у визначених Законом України «Про виконавче провадження» випадках – на приватних виконавців [15].

Статус, взагалі, – це правове становище осіб та організацій, установ тощо [35, с. 634], правове положення [36, с. 680], становище, стан, сукупність прав і обов’язків громадянина або юридичної особи [37, с. 830], правове положення громадянина або юридичної особи [38, с. 454].

На думку Г.В. Щокіна та М.Ф. Головатого статус у юридичному значенні – це правовий стан юридичних і фізичних осіб, зумовлений їхньою організаційно-правовою формою, статутом, свідоцтвом про реєстрацію, правами та обов’язками, відповідно до чинного законодавства та нормативних актів [39, с. 545]. В адміністративних правовідносинах суб’єктами права виступають державні органи, посадові особи, громадяни. О.В. Зайчук та Н.М. Оніщенко прямо вказують, що правовий статус – це система законодавчо встановлених та гарантованих державою прав, свобод, законних інтересів та обов’язків суб’єкта суспільних відносин [40, с. 366]. Схоже визначення пропонує О.Ф. Скакун, котра вважає, що правовий статус – це система закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов’язків, відповідальності, відповідно до яких індивід як суб’єкт права координує свою поведінку в суспільстві [41, с. 59].

Побудова правової держави потребує вдосконалення правових відносин, зокрема, відносин, пов'язаних з виконанням рішень. Як підкреслює Л. В. Крупнова, зростання, зі здобуттям незалежності України, звернень громадян до суду щодо захисту їх законних прав та свобод призвело до зростання чисельності виконавчих документів, спрямованих на виконання, і, як наслідок, до утворення такого органу як Державна виконавча служба України [24, с. 76]. Л. Гребьонкіна зазначає, що кожен орган виконавчої влади, що діє від імені та за дорученням держави, має певний правовий статус, виступає носієм відповідних повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує йому досягнення мети виконавчо-владної діяльності [42, с. 13].

Алфьоров С.М. та Ващенко С.В. вважають, що адміністративна правосуб'єктність є складовою адміністративного статусу, та її слід розглядати у якості потенційної здатності суб'єкта мати права та обов'язки (адміністративна правоздатність) у сфері державного управління і їх реалізовувати у вказаній сфері (адміністративна дієздатність) [43, с. 27]. Однак слід підкреслити думку Ю.П. Павлишина, який вважає, що ці ж елементи, у свою чергу, мають самостійне значення і можуть досліджуватись окремо від правосуб'єктності [44, с. 247].

Виходячи з предмету дослідження, слід розглянути поняття та зміст адміністративно-правового статусу юридичної особи, у якості якої виступає ДВС України. С.Г. Стеценко адміністративно-правовий статус визначав як сукупність прав, обов'язків та гарантій їх реалізації, що визначені в нормативних актах [45, с. 90].

У свою чергу, Т.О. Коломоєць розглядає адміністративно-правовий статус державного органу у якості сукупності суб'єктивних прав й об'єктивних обов'язків, закріплених нормами адміністративного права за певним органом [46, с. 64]. С.В. Ківалов визначає адміністративно-правовий статусу центрального органу виконавчої влади як сукупність його функцій і компетенцій [47, с. 96]. Д.В. Мандичев пропонує більш розширене визначення і вважає, що правовий статус повинен відображає головні особливості органу,

його місце в системі державних органів влади, мету, завдання, функції, повноваження, компетенцію, відповідальність [48, с. 118].

Загальний правовий статус Державної виконавчої служби України визначає юридичні властивості, якості, що характерні для всієї служби. Галуzeвий адміністративно-правовий статус конкретизує зміст загального статусу щодо визначених видів правовідносин, які складаються при проходженні служби. Цей різновид галуzeвого статусу можливо віднести до категорії особливого спеціального.

До спеціального адміністративно-правового статусу належить: правовий статус державного виконавця. Зокрема, згідно зі Законом України «Про державну виконавчу службу» ДВС України входить до системи органів Міністерства юстиції України і здійснює виконання рішень судів, третейських судів та інших органів відповідно до законів України.

Завданням ДВС України є своєчасне, повне й неупереджене примусове виконання рішень, передбачених законом. Крім того, законом передбачено, що виконання рішень, перелік яких встановлено законом, покладається на державних виконавців. Вони є представниками влади й здійснюють примусове виконання судових рішень, постановлених іменем України, і рішень інших органів (посадових осіб), виконання яких покладено на ДВС України в порядку, передбаченому законом.

У свою чергу, адміністративно-правовий статус державного службовця є родовим поняттям по відношенню до більш конкретизованих статусів працівників державної виконавчої влади, судової, законодавчої гілок влади, які, у свою чергу, відіграють ту ж роль щодо більш спеціалізованих статусів (наприклад статус працівника виконавчої влади для статусу працівника державної виконавчої служби). Отже, одним з найближчих до адміністративно-правового статусу працівника державної виконавчої служби, що безпосередньо впливає на його зміст, є врегульований нормами адміністративного права статус державного службовця [48, с. 120].

Найбільш ґрунтовно та детально дослідив зміст адміністративно-правового статусу органу ДВС України Ю.О. Дмитрієв, який виокремив наступні його елементи:

1) наявність власної компетенції – центральна ознака органу виконавчої влади;

2) виступає від імені держави, тобто жодна дія (бездіяльність), вчинена органом виконавчої влади, його посадовою особою, не може здійснюватися «поза протоколом», що обумовлює недопустимість використання «адміністративного ресурсу» в особистих цілях керівництва;

3) права органу виконавчої влади щодо застосування заходів впливу на керованих суб'єктів, включаючи примусові заходи, одночасно є його обов'язками стосовно держави, що наділила його відповідними правами;

4) орган виконавчої влади є, насамперед, правозастосовним, оскільки його правотворчі повноваження являють собою деталізацію законодавчих актів, а вся його діяльність підпорядкована принципу законності;

5) орган виконавчої влади є структурно організованою одиницею державного апарату, системи органів виконавчої влади;

6) діяльність органу виконавчої влади фінансується переважно за рахунок державного бюджету, що дозволяє саме державі визначати політику, яку має здійснювати орган державної влади;

7) орган виконавчої влади видає перелік особливих актів управління [49, с. 227-228].

Слід підкреслити, що Закони України «Про виконавче провадження» та «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» не встановлюють чіткого переліку прав та обов'язків ДВС України, і не визначають види та обсяг відповідальності ДВС України. Інструкція з організації примусового виконання рішень, що розроблена відповідно до Законів України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та «Про виконавче провадження», інших законодавчих актів України та нормативно-правових

актів Міністерства юстиції України, визначає окремі питання організації виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), що відповідно до закону підлягають примусовому виконанню, однак закріплює у п. 3, що органами державної виконавчої служби є Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України [50].

Окремі складові (права та обов'язки) адміністративно-правового статусу ДВС України визначені у Законі України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [57], який визначає:

- 1) статус території України, тимчасово окупованої внаслідок збройної агресії Російської Федерації;
- 2) встановлює особливий правовий режим на цій території;
- 3) визначає особливості діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах цього режиму, додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб.

Відповідно до вимог Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» та Інструкції з організації примусового виконання рішень встановлено, що на тимчасово-окупованих територіях України виконавче провадження здійснюється відділом примусового виконання рішень управління забезпечення примусового виконання рішень у Херсонській області Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України.

Також встановлено, що відділ примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України зобов'язаний виконувати рішення, за якими:

- 1) боржниками є Апарат Верховної Ради України, Офіс Президента України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, Конституційний Суд України, Верховний Суд, вищі спеціалізовані суди, апеляційні суди, Офіс Генерального прокурора, обласні прокуратури,

Національне антикорупційне бюро України, Вища рада правосуддя, Національний банк України, Рахункова палата, Управління справами Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська і Севастопольська міські ради або обласні, Київська і Севастопольська міські державні адміністрації та їх структурні підрозділи, інші органи державної влади та їх посадові особи, а також розташовані у місті Києві територіальні органи центральних органів виконавчої влади та їх структурні підрозділи, місцеві суди, районні державні адміністрації та їх структурні підрозділи, місцеві прокуратури, інші територіальні підрозділи органів державної влади та їх посадові особи;

2) сума зобов'язання становить п'ятдесят та більше мільйонів гривень чи еквівалентну суму в іноземній валюті або двадцять п'ять та більше мільйонів гривень чи еквівалентну суму в іноземній валюті, якщо місцем виконання рішення є місто Київ [50].

Закон України «Про запобігання корупції» опосередковано впливає на діяльність ДВС України, тому що визначає: а) правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні; б) зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів; в) правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень [51].

Контроль за діяльністю державних виконавців та інших працівників органів ДВС України здійснюють органи примусового виконання рішень, визначені у ст. 6 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», у порядку встановленому Міністерством юстиції України, тобто фактично контроль за діяльністю державних виконавців здійснює Міністерство юстиції України через Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, а Головне управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласні, Київське та Севастопольське міські управління юстиції – через відповідні відділи державної виконавчої служби [52].

Бабич В. А. вважає, що структурна і організаційна побудова ДВС України не забезпечує ефективного функціонування, оскільки вона перебуває у підпорядкуванні Міністерства юстиції України, і можуть виникати сумніви у неупередженості дій державних виконавців у частині виконання судових рішень, по яких відповідачем є Кабінет Міністрів України або один з центральних органів державної виконавчої влади [53, с. 28].

Таким чином, ця обставина може призвести до порушення закріпленого на законодавчому рівні принципу неупередженості державного виконавця. Для усунення цього залежності необхідно вивести Державну виконавчу службу з підпорядкування Міністерства юстиції України та надати їй повноваження центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом.

З цією метою пропонуємо ч.1 ст. 6 Система органів примусового виконання рішень Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» викласти у наступній редакції: систему органів примусового виконання рішень становлять:

- 1) державна виконавча служба України;
- 2) органи державної виконавчої служби, утворені в установленому законодавством порядку.

Таким чином, під адміністративно-правовим статусом слід розуміти сукупність суб'єктивних прав і обов'язків, закріплених нормами адміністративного права за певним органом. Водночас обов'язковою ознакою набуття суб'єктом адміністративно-правового статусу є наявність у нього конкретних суб'єктивних прав і обов'язків, що реалізуються як у межах адміністративних правовідносин, так і поза ними.

Адміністративно-правовий статус ДВС України – це її правове положення в системі суспільно-правових відносин у сфері виконавчого провадження, яке визначається шляхом закріплення в нормах адміністративного права її завдань, функцій, компетенції, предметів відання, гарантій діяльності та відповідальності.

Адміністративно-правовий статус ДВС України належать до категорії особливого спеціального, що відрізняється від загального рівнем і ступенем конкретизації, тому що адміністративно-правовий статус ДВС України містить у собі, з одного боку, певні правові якості, які пов'язують його із загальним статусом органів влади, а з іншого – властивості, що створюють його унікальну якісну й кількісну визначеність, як складову системи юстиції. Аналіз вказаних вище положень показує, що діюче законодавство України адміністративно-правовий статус ДВС України визначає лише опосередковано, не встановлюючи чіткого переліку прав та обов'язків ДВС України.

2.2. Взаємодія ДВС України з іншими органами державної влади

Сучасні динамічні зміни вітчизняного законодавства свідчать про глобальні загальнодержавні процеси реформування органів публічної влади. Для державної виконавчої служби в Україні та державних виконавців реформа, що запровадила змішану систему виконання рішень, створила нове правове поле їх функціонування і поставила перед необхідністю адаптації до конкуренції у сфері примусового виконання рішень, у тому числі і за рахунок встановлення належної взаємодії з іншими органами державної влади.

ДВС України взаємодіє з різними органами державної влади, зокрема, з Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією України, Державною податковою службою України, Державною прикордонною службою України та іншими органами державної влади.

У широкому розумінні поняття «взаємодії» виступає як філософська категорія, що відображає процеси впливу об'єктів один на одного, їхню взаємну обумовленість і породження одним об'єктом іншого [54, с. 74]. У філософії під взаємодією розуміється категорія відношення, яка породжує єдність речей і процесів почуттєвого світу [55, с. 66]. При цьому взаємодія виступає у якості об'єктивної та універсальної форми руху, розвитку, що визначає існування і структурну організацію будь-якої матеріальної системи.

Отже, без здатності до взаємодії матерія не могла б існувати. В. Н. Денісов пропонує визначити поняття «взаємність» як ототожнення або принаймні еквівалентність прав і обов'язків [56, с. 79].

Взаємодія ДВС з МВС України, Національною поліцією України при проведенні виконавчих дій щодо примусового виконання судових рішень і рішень інших органів проходить на підставі Закону України «Про виконавче провадження», та «Порядку взаємодії МВС України, Національної поліції України та органів і осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», який встановлює, що інформаційна взаємодія здійснюється з використанням наступних інформаційних систем: автоматизована система виконавчого провадження (далі - АСВП), Єдиний державний реєстр МВС (далі - ЄДР), єдина інформаційна система Міністерства внутрішніх справ України (далі - ЄІС), інформаційний портал Національної поліції (далі - ІППП) [57].

Форматі, структура даних обміну, форма журналу їх обліку, параметри обміну інформацією, вимоги щодо захисту інформації, терміни впровадження програмного забезпечення для взаємообміну інформацією визначаються відповідними спільними рішеннями МЮ України та МВС України, які оформлюються окремими протоколами, підготовленими відповідно до Порядку взаємодії МВС України, Національної поліції України та органів і осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів. Інформаційна взаємодія здійснюється в електронній формі засобами телекомунікаційного зв'язку з дотриманням вимог Законів України «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про захист персональних даних» [57].

Поліцейські залучаються державними, приватними виконавцями для забезпечення публічної безпеки і порядку, запобігання, припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, ужиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю державних, приватних

виконавців, фізичних осіб, що виникли при проведенні виконавчих дій у випадках:

- а) примусового проникнення виконавця до житла чи іншого володіння фізичної особи;
- б) виконання постанови державного, приватного виконавця про розшук транспортного засобу боржника;
- в) примусового виселення боржника;
- г) примусового вселення стягувача;
- д) усунення перешкод у користуванні приміщенням (житлом).

Підставою для залучення поліцейських до забезпечення публічної безпеки і порядку при примусовому виконанні судових рішень і рішень інших органів є вмотивована постанова державного, приватного виконавця, що надсилається керівникам міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України, територіальних органів Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві, їх територіальних (відокремлених) підрозділів за місцем проведення відповідної виконавчої дії, яка повинна містити інформацію про час та місце проведення виконавчих дій, а також опис та мотивоване обґрунтування обставини, що зумовили необхідність залучення поліцейських.

Керівником органу (підрозділу) поліції може бути відмовлено у залученні поліцейських для проведення виконавчих дій у разі залучення особового складу до припинення групового порушення публічної (громадської) безпеки і порядку чи масових заходів, а також для подолання наслідків аварій чи інших надзвичайних ситуацій.

Постанова державного, приватного виконавця про залучення поліцейських не пізніше ніж за три дні до запланованого часу проведення виконавчих дій надсилається керівнику органу або підрозділу поліції за місцем проведення виконавчої дії. У разі виникнення потреби у негайному залученні поліцейських у зв'язку із загрозою життю і здоров'ю державного, приватного виконавця, фізичних осіб під час проведення виконавчої дії таке залучення

здійснюється шляхом звернення до чергової частини органу (підрозділу) поліції.

Керівник органу (підрозділу) поліції залежно від місця проведення виконавчих дій та їх характеру видає у межах своєї компетенції відповідний наказ про виділення необхідної кількості поліцейських для забезпечення публічної безпеки і порядку при проведенні виконавчих дій.

Про одержання постанови державного, приватного виконавця та про прийняте рішення щодо відмови у задоволенні постанови державного, приватного виконавця про виділення поліцейських для забезпечення публічної безпеки і порядку при проведенні виконавчих дій керівник органу (підрозділу) поліції письмово повідомляє державного, приватного виконавця не пізніше наступного робочого дня після отримання постанови.

Порядок взаємодії ДВС України з Державною податковою службою України регулюється «Порядком надання інформації Державною податковою службою України на запити органів державної виконавчої служби та приватних виконавців» [58]. Вказаний Порядок визначає загальні правила подання органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями запитів та надання Державною податковою службою України на такі запити відповідей з інформацією про: 1) реєстраційні номери облікових карток платників податків - боржників фізичних осіб або серію (за наявності) та номер паспорта боржників фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті; 2) наявні рахунки у боржників - юридичних осіб та/або фізичних осіб - підприємців, а також рахунки, відкриті боржником - юридичною особою через свої філії, представництва та інші відокремлені підрозділи, яку Державна податкова служба України отримує від банків та інших фінансових установ; 3) джерела отримання доходів боржників - фізичних осіб; 4) суми доходів, нарахованих податковими агентами на користь боржників - фізичних осіб, та розміри утриманого податку з доходів боржників

- фізичних осіб; загальну суму річного доходу, задекларованого боржником - фізичною особою в податковій декларації про майновий стан і доходи, та суму утриманого податку (для фізичних осіб, які є самозайнятими особами); 5) загальну суму доходу та суму податку за звітний періоді, задекларованих боржником - фізичною особою - підприємцем в податковій декларації платника єдиного податку-фізичної особи - підприємця. Інформаційна взаємодія здійснюється виключно в електронній формі засобами телекомунікаційного зв'язку з дотриманням вимог Законів України «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронні довірчі послуги», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про захист персональних даних».

Державне підприємство «Національні інформаційні системи», яке є адміністратором автоматизованої системи виконавчого провадження, забезпечує передачу до Державної податкової служби України запитів, сформованих органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями за допомогою Системи виконавчого провадження. Запити подаються приватними виконавцями, відомості про яких внесено до Єдиного реєстру приватних виконавців України та щодо яких на момент подання запиту у вказаному реєстрі відсутня інформація про припинення або зупинення діяльності приватного виконавця.

Державна податкова служба України забезпечує передачу відповідей на запити органів державної виконавчої служби та приватних виконавців через адміністратора Системи виконавчого провадження – державне підприємство «Національні інформаційні системи».

Формат, структура файлів запитів та файлів відповідей, форма журналу обліку запитів та відповідей, регламент обміну інформацією, вимоги захисту інформації, терміни впровадження програмного забезпечення для взаємообміну інформацією визначаються відповідними спільними рішеннями Міністерства юстиції України та Державної податкової служби України, які оформлюються окремими протоколами, підготовленими відповідно до Порядку надання

інформації Державною податковою службою України на запити органів державної виконавчої служби та приватних виконавців.

Під час обміну інформацією згідно з Порядком надання інформації Державною податковою службою України на запити органів державної виконавчої служби та приватних виконавців адміністратори обміну інформацією впроваджують організаційно-технічні заходи, які забезпечують захист інформації з обмеженим доступом, що передається. Інформація, що передається, обробляється з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних та використовується органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями виключно з метою примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) в порядку, установленому Законом України «Про виконавче провадження», і не може бути передана третій стороні, якщо інше не передбачено законом.

Порядок взаємодії ДВС України та органів ДПС України визначений порядком взаємодії органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, та органів ДПС України під час здійснення виконавчого провадження, порядок розроблено з метою узгодження дій органів та осіб, які відповідно до закону здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, та органів ДПС України у разі застосування щодо осіб заходів тимчасового обмеження у праві виїзду з України або заборони в'їзду в Україну з використанням відповідної бази даних ДПС України. Регламент передачі даних, форматі, структура та обсяг інформації, що передається, вимоги щодо захисту інформації, терміни впровадження програмного забезпечення для взаємного обміну інформацією визначаються відповідними спільними рішеннями (вище в роботі зустрічалося скорочення Мін'юст) МЮ України та ДПС України, які оформлюються окремими протоколами, підготовленими відповідно до Порядку взаємодії органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, та органів Державної прикордонної служби України під час здійснення виконавчого провадження [59].

Порядок взаємодії органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, та органів ДПС України під час здійснення виконавчого провадження не поширюється на взаємодію органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, та органів ДПС України під час здійснення виконавчого провадження, якщо воно пов'язане з виконанням вироку суду.

У разі невиконання іноземцем, особою без громадянства чи іноземною юридичною особою рішення про накладення штрафів за правопорушення, розгляд справ за якими законом віднесено до компетенції ДПС України або Державної міграційної служби України, державний виконавець у тридцяти денний строк з моменту відкриття виконавчого провадження звертається до відповідного органу охорони державного кордону чи Державної міграційної служби України з поданням про заборону в'їзду в Україну таких осіб відповідно до Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства». Інформаційна взаємодія здійснюється в електронній формі засобами телекомунікаційного зв'язку з дотриманням вимог Законів України «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронні довірчі послуги», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про захист персональних даних».

Запит на отримання інформації про перетинання боржником державного кордону України формує державний, приватний виконавець в АСВП та надсилає за допомогою АСВП до бази даних уповноваженого органу ДПС України. Уповноважений орган ДПС України на запити державних, приватних виконавців забезпечує передачу до АСВП відповідей про перетинання боржником державного кордону України. Засвідчена судом копія судового рішення про тимчасове обмеження фізичної особи у праві виїзду за межі України з відміткою про дату набрання законної сили не пізніше наступного робочого дня після її надходження до державного або приватного виконавця сканується у кольоровому зображенні та вноситься до АСВП.

Державний або приватний виконавець формує в АСВП супровідний лист на адресу уповноваженого органу ДПС України з використанням кваліфікованого електронного підпису із застосуванням засобів кваліфікованого електронного підпису, які мають вбудовані апаратно-програмні засоби, що забезпечують захист записаних на них даних від несанкціонованого доступу, від безпосереднього ознайомлення із значенням параметрів особистих ключів та їх копіювання, до якого додається сканована копія судового рішення про тимчасове обмеження особи у праві виїзду за межі України, та передає за допомогою АСВП до бази даних уповноваженого органу ДПС України для опрацювання.

Уповноважений орган ДПС України не пізніше наступного робочого дня після надходження судового рішення приймає його до виконання та вносить інформацію до бази даних, про що надсилає повідомлення до відповідного органу державної виконавчої служби, приватного виконавця протягом трьох робочих днів через АСВП [59].

У разі отримання неналежним чином оформленої або засвідченої копії судового рішення уповноважений орган ДПС України відмовляє у прийнятті до виконання такого судового рішення, про що надсилає повідомлення до відповідного органу державної виконавчої служби, приватного виконавця протягом трьох робочих днів через АСВП з обов'язковим направленням листа на поштову або електронну адресу відповідного органу державної виконавчої служби, приватного виконавця із зазначенням причин відмови.

Вмотивована постанова державного виконавця про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві виїзду за межі України за виконавчими документами про стягнення аліментів направляється до виконання після закінчення строку, визначеного ч. 5 статті 74 Закону України «Про виконавче провадження», для оскарження рішення, дій виконавця, якщо рішення, дії виконавця не було оскаржено. Після реєстрації в АСВП постанови державного виконавця та супровідного листа на адресу уповноваженого органу ДПС України з використанням кваліфікованого електронного підпису

зазначена інформація передається за допомогою АСВП до бази даних уповноваженого органу ДПС України для опрацювання. Уповноважений орган ДПС України не пізніше наступного робочого дня після надходження вмотивованої постанови державного виконавця приймає її до виконання та вносить інформацію до бази даних, про що надсилає повідомлення до відповідного органу державної виконавчої служби протягом трьох робочих днів через АСВП.

Інформацію про встановлення тимчасового обмеження боржника - фізичної особи у праві виїзду з України уповноважений орган ДПС України вилучає з бази даних на підставі отриманої засвідченої судом копії судового рішення про скасування тимчасового обмеження особи у праві виїзду з України, що набрало законної сили та має відповідну відмітку про дату набрання законної сили. Засвідчена судом копія судового рішення про скасування тимчасового обмеження особи у праві виїзду з України з відміткою про дату набрання законної сили у разі її надходження до органу державної виконавчої служби, приватного виконавця не пізніше наступного робочого дня після надходження сканується у кольоровому зображенні та вноситься до Системи.

Виконавець формує в АСВП супровідний лист на адресу уповноваженого органу ДПС України з використанням кваліфікованого електронного підпису, до якого додається сканована копія судового рішення про скасування тимчасового обмеження особи у праві виїзду з України, та передає за допомогою АСВП до бази даних уповноваженого органу ДПС України для опрацювання [59].

У разі якщо судовим рішенням особу тимчасово обмежено у праві виїзду з України до виконання зобов'язань за зведеним виконавчим провадженням, інформацію про особу, стосовно якої діє тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України, уповноважений орган ДПС України вилучає з бази даних на підставі постанов державного або приватного виконавця, зазначених у цьому пункті, за кожним виконавчим провадженням (виконавчим документом)і, що

входить до складу зведеного виконавчого провадження та зазначено у судовому рішенні про тимчасове обмеження особи у праві виїзду з України.

Після реєстрації в АСВП документа, на підставі якого здійснюється вилучення інформації з бази даних, та супровідного листа на адресу уповноваженого органу ДПС України з використанням кваліфікованого електронного підпису зазначена інформація передається виконавцем за допомогою АСВП до бази даних уповноваженого органу ДПС України для опрацювання. У разі вилучення інформації про особу з бази даних на підставі надісланої судом копії судового рішення про скасування тимчасового обмеження особи у праві виїзду з України уповноважений орган ДПС України протягом трьох робочих днів листом інформує суді, який виніс відповідне рішення, відповідний орган державної виконавчої служби, приватного виконавця на поштову або електронну адресу.

У разі відмови у прийнятті до виконання судового рішення про скасування тимчасового обмеження особи у праві виїзду з України (через неналежне оформлення копії цього рішення, надісланої судом) уповноважений орган ДПС України протягом трьох робочих днів листом інформує суді, який виніс відповідне рішення, відповідний орган державної виконавчої служби, приватного виконавця на поштову або електронну адресу із зазначенням причин відмови. Про вилучення інформації щодо особи з бази даних уповноважений орган ДПС України надсилає повідомлення органу державної виконавчої служби, державний виконавець якого виніс відповідну постанову, приватному виконавцю через АСВП протягом трьох робочих днів.

У разі наявності технічних підстав, що унеможливлюють інформаційний обмін згідно із цим Порядком, уповноважений орган ДПС України надсилає інформацію в паперовому вигляді на поштові адреси органу державної виконавчої служби, державний виконавець якого виніс відповідну постанову, приватного виконавця з подальшим обов'язковим унесенням такої інформації до АСВП в день усунення причин, що перешкоджали інформаційному обміну [59].

Таким чином, встановлено, що ДВС України взаємодіє з різними органами державної влади, зокрема це: МВС України, Національна поліція України, Державна податкова служба, ДПС України та інші органи державної влади. Порядок взаємодії ДВС України із вказаними органами врегульовано відповідними нормативно-правовими актами, зокрема «Порядком взаємодії МВС України, Національної поліції України та органів і осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», «Порядком надання інформації Державною податковою службою України на запити органів державної виконавчої служби та приватних виконавців», «Порядком взаємодії органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, та органів ДПС України під час здійснення виконавчого провадження» тощо.

Вище вказані нормативно-правові акти затверджені відповідними наказами МЮ України та профільними міністерствами відповідно. Слід констатувати, що на сьогодні це питання врегульовано на належному рівні і ДВС України плідно взаємодіє з МВС України, Національною поліцією України, Державною податковою службою України, ДПС України.

2.3. Юридична відповідальність ДВС України та її посадових осіб

Юридична відповідальність – це особливий правовий стан суб'єктів суспільних відносин, який випливає із змісту правових норм та спрямований на забезпечення реалізації їх суб'єктивних прав та обов'язків

Сунегін С. О. відзначає, що проблематика забезпечення ефективності функціонування інституту юридичної відповідальності належить до найскладніших у юридичній науці в цілому. Вже багато часу юристи та інші видатні мислителі пропонують як теоретичні, так і практичні шляхи удосконалення механізму дії даного правового інституту, функціонування якого спрямоване на зміцнення законності та правопорядку в державі [60, с. 98]. У свою чергу, М. В. Цвік та О. В. Петришин переконані, що

відмінності юридичної відповідальності можна додати до переліку її головних обов'язкових ознак [61, с. 376].

Таким чином, юридична відповідальність полягає у застосуванні до особи, яка вчинила правопорушення, в порядку та на умовах, передбачених чинним законодавством, заходів державного примусу у вигляді обмежень особистого, майнового або організаційного характеру, вид та обсяг яких передбачені нормами права. Юридична відповідальність – це той же самий обов'язок, але виконуваний примусово, якщо особа (громадянин чи організація), на якій цей обов'язок лежить, не виконує його добровільно [62, с. 4].

Сутність досліджуваної правової категорії, за думкою О.І. Бобилєва, полягає в тому, що вона є застосуванням до правопорушника передбачених санкцією юридичної норми примусових заходів, що виражаються у формі позбавлень особистого, організаційного чи майнового характеру [63, с. 78].

З етимологічної точки зору відповідальність розуміється як покладене на кого-небудь або узятє будь-ким зобов'язання звітувати про свої дії, що спричиняє за собою прийняття провини за можливі негативні наслідки [64, с. 279]. О.К. Любимов розглядає юридичну відповідальність у якості визначеності, надійності, чесності щодо себе та інших, адже це усвідомлення і готовність визнати, що результат, який отримує особа в ході вчинків і дій, і є наслідок вчинків (дій) самої особи [65, с. 23]. О.Ф. Скакун зазначає, що юридична відповідальність – це передбачені законом вид і міра державно-владного примусу, коли певна особа за скоєне правопорушення зазначає втрат особистого, організаційного або майнового характеру [41, с. 466].

Юридична відповідальність має характерні ознаки: 1) настає лише за ті діяння, які передбачені нормами чинного законодавства; 2) накладається тільки за скоєні протиправні вчинки або протизаконні дії, що вчиняються; 3) накладається компетентними державними органами в ході визначеної законом процедури; 4) знаходить свій вираз: а) у настанні для правопорушника відповідних негативних наслідків, вид і міра яких визначаються законом; б) у

виконанні порушником обов'язків, які покладаються на нього у зв'язку з притягненням до юридичної відповідальності; 5) забезпечується силою державного впливу аж до примусу [66, с. 83].

Крім того, у ст. 9 Конституції України передбачено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. На розширення цього положення Основного Закону в статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» зазначено, що суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини як джерело права [67].

Згідно із частиною першою статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, установленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру [68].

Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод поширює свою дію і на таку стадію цивільного процесу як виконання судового рішення, і таким чином, встановлює загальні підстави юридичної відповідальності за неправомірні рішення, дію чи бездіяльність національних органів державної влади, у тому числі органів виконання рішень.

Загальні підстави відповідальності за завдану майнову та моральну шкоду передбачені нормами ст. ст. 1166, 1167 ЦК України, відповідно до яких шкода, завдана фізичній або юридичній особі неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю, відшкодовується особою, яка її завдала, за наявності вини.

Спеціальні підстави відповідальності за шкоду, завдану органом державної влади, зокрема органами дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду, визначені ст. 1176 ЦК України. Ці підстави характеризуються особливостями суб'єктного складу заподіювачів шкоди, серед яких законодавець виокремлює посадових чи службових осіб органу, що

здійснює оперативно-розшукову діяльність, органи досудового розслідування, прокуратури або суду, та особливим способом заподіяння шкоди. Сукупність цих умов і є підставою покладення цивільної відповідальності за завдану шкоду саме на державу [69].

Шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, розслідування, прокуратури або суду, відшкодовується державою лише у випадках вчинення незаконних дій, вичерпний перелік яких охоплюється частиною першою ст. 1176 ЦК України, а саме у випадку незаконного засудження, незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, незаконного застосування запобіжного заходу, незаконного затримання, незаконного накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт [69].

Згідно зі ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [23]. Відповідно до ст. 56 Конституції України кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень [23].

У ст. 23 ЦК України передбачено, що особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав [69].

Загальні підстави відповідальності за завдану майнову та моральну шкоду передбачені нормами статей 1166, 1167 ЦК України, відповідно до яких шкода, завдана фізичній або юридичній особі неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю, відшкодовується особою, яка її завдала, за наявності вини. Спеціальні підстави відповідальності за шкоду, завдану незаконними рішеннями, дією чи бездіяльністю органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування та

посадової або службової особи вказаних органів при здійсненні ними своїх повноважень, визначені статтями 1173 та 1174 ЦК України відповідно.

За ст. 1173 ЦК України шкода, завдана фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, дією чи бездіяльністю органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх повноважень, відшкодовується державою, Автономною Республікою Крим або органом місцевого самоврядування незалежно від вини цих органів.

Згідно зі статтею 1174 ЦК України шкода, завдана фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадової або службової особи органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування при здійсненні нею своїх повноважень, відшкодовується державою, Автономною Республікою Крим або органом місцевого самоврядування незалежно від вини цієї особи [69].

Таким чином, ці підстави характеризуються особливостями суб'єктного складу заподіювачів шкоди, серед яких законодавець виокремлює: вказані органи; їх посадових чи службових осіб; особливий спосіб заподіяння шкоди. Сукупність цих умов і є підставою покладення цивільної відповідальності за завдану шкоду саме на державу, Автономну Республіку Крим або орган місцевого самоврядування.

При цьому з урахуванням положень п. 10 ч. 2 ст. 16, ст. ст. 21, 1173 – 1174 ЦК України шкода, завдана зазначеними органами чи (та) особами, відшкодовується державою, Автономною Республікою Крим або органом місцевого самоврядування лише у випадках визнання вказаних рішень незаконними та їх подальшого скасування або визнання дій або бездіяльності таких органів чи (та) осіб незаконними [69].

Шкода, завдана фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, дією чи бездіяльністю органу державної виконавчої служби, його посадовими або службовими особами при здійсненні ними своїх повноважень, підлягає

відшкодуванню на підставі Закону України «Про виконавче провадження», відповідно до ч. 2 ст. 87 якого збитки, завдані державним виконавцем фізичним чи юридичним особам під час проведення виконавчого провадження, підлягають відшкодуванню в порядку, передбаченому законом.

Згідно із ч. 3 ст. 11 цього ж закону заподіяна державним виконавцем фізичним чи юридичним особам під час виконання рішення, підлягає відшкодуванню у порядку, передбаченому законом, за рахунок держави [15].

Здійснивши аналіз указаних норм законодавства, можна зробити висновок, що в справах за позовами фізичних і юридичних осіб про відшкодування, зокрема, моральної шкоди, заподіяної рішеннями, діями (бездіяльністю) державних виконавців відповідачами можуть бути відповідні відділи державної виконавчої служби, в яких працюють державні виконавці, та відповідні територіальні органи Державного казначейства України.

Державні виконавці несуть дисциплінарну відповідальність, а у разі вчинення під час виконання службових обов'язків діяння, що має ознаки злочину чи адміністративного правопорушення, кримінальну чи адміністративну відповідальність в порядку встановленому законом. Дисциплінарні стягнення до державних виконавців може накладати міністр юстиції на вимогу голови апеляційного суду, за поданням громадських об'єднань, що розбирали скаргу сторони по виконавчому провадженню.

Отже, збитки, завдані державним виконавцем фізичним чи юридичним особам під час проведення виконавчого провадження, підлягають відшкодуванню в порядку, передбаченому законом. Шкода, заподіяна державним виконавцем фізичним чи юридичним особам під час виконання рішення, підлягає відшкодуванню у порядку, передбаченому законом, за рахунок держави.

Здійснивши аналіз, указаних норм законодавства, можна зробити висновок, що в справах за позовами фізичних і юридичних осіб про відшкодування, зокрема, моральної шкоди, заподіяної, рішеннями, діями (бездіяльністю) державного виконавця відповідачами можуть бути відповідні

відділи державної виконавчої служби, в яких працюють державні виконавці, та відповідні територіальні органи Державного казначейства України.

Такий підхід відповідає вимогам ст. 56 Конституції України, що передбачає право кожного на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадових і службових осіб органів державної влади або місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх повноважень [15]. При цьому слід мати на увазі, що згідно із ст. 1191 ЦК України Держава Україна, має право зворотної вимоги (регресу) до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування, якщо інший розмір не встановлений законом [69].

Пропонуємо доповнити Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» статтею 15¹ «Дисциплінарні проступки державних виконавців та дисциплінарні стягнення, що на них накладаються» наступного змісту:

1. Дисциплінарними проступками державних виконавців є:
 - 1) порушення Присяги державного службовця;
 - 2) порушення правил етичної поведінки державних виконавців;
 - 3) вияв неповаги до держави, державних символів України, українського народу;
 - 4) дії, що шкодять авторитету державної виконавчої служби;
 - 5) невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, актів органів державної влади, наказів (розпоряджень) та доручень керівників, прийнятих у межах їхніх повноважень;
 - 6) недотримання правил внутрішнього службового розпорядку;
 - 7) перевищення службових повноважень, якщо воно не містить складу злочину або адміністративного правопорушення;
 - 8) невиконання вимог щодо політичної неупередженості державного виконавця;

9) використання повноважень в особистих (приватних) інтересах або в неправомірних особистих інтересах інших осіб;

10) подання під час вступу на державну виконавчу службу недостовірної інформації про обставини, які перешкоджають реалізації права на таку службу, а також неподання необхідної інформації про такі обставини, що виникли під час проходження служби;

11) неповідомлення керівнику органу ДВС про виникнення відносин прямої підпорядкованості між державним виконавцем та близькими особами у 15-денний строк з дня їх виникнення;

12) прогул державного виконавця (у тому числі відсутність на службі більше трьох годин протягом робочого дня) без поважних причин;

13) поява державного службовця на службі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння;

2. До державних виконавців можуть застосовуватись такі дисциплінарні стягнення:

догана;

штраф у розмірі від одного до десяти неоподаткованого мінімуму доходів громадян, який має бути сплачений у тримісячний строк;

звільнення з посади.

Таким чином вважаємо, що внесення змін до Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» приведе його зміст у відповідність до діючого законодавства про державну службу, визначить зміст дисциплінарного проступку державних виконавців та закріпить види дисциплінарних стягнень, що можуть застосовуватись до державних виконавців.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

3.1. Міжнародний досвід створення та діяльності органів виконання судових та управлінських рішень

Галузь примусового виконання рішень виступає важливим складовим компонентом державної діяльності, в якій відбувається своєчасне, повне і неупереджене примусове виконання рішень судів, третейських судів та інших органів, а також посадових осіб відповідно до законів України (примусове виконання рішень судів та інших органів).

Загальносвітові тенденції у сфері виконання судових рішень дозволяють говорити про те, що запровадження в Україні змішаної системи виконання судових рішень є, безперечно, прогресивним кроком, однак це не повинно розцінюватись як остаточне розв'язання проблеми оптимізації функціонування виконавчого провадження, а має сприйматися лише як перехідний етап до повного переходу сфери виконавчого провадження з метою підвищення ефективності захисту прав, свобод та інтересів людини і громадянина.

Практика примусового виконання рішень в Україні свідчить про наявність низки проблем у діяльності органів ДВС України, обумовлене не стільки недосконалістю законодавства, проблемами його застосування, скільки відсутністю відповідних теоретичних напрацювань, для подолання таких пробілів слід вивчати досягнення зарубіжних країн в цій сфері, їх аналіз дасть можливість заповнити прогалини у вітчизняній системі виконання рішень.

Примусове виконання рішень полягає у застосуванні державного примусу до громадян та організацій у разі невиконання ними рішень судів та інших органів майнового, особистого немайнового характеру, прийнятих ними на виконання юрисдикційної функції держави та за змістом відповідних положень законів України.

У контексті дослідження міжнародного досвіду діяльності виконавчих органів, слід звернути увагу на прогресивний досвід Франції та інших держав, які для реформування виконавчого провадження обрали французьку модель (це Литва, Латвія, Естонія, Греція, Угорщина, Нідерланди, Португалія, Румунія, Чехія).

Так, у Франції діє приватноправова модель примусового виконання. Судовий виконавець наділений монополією щодо виконання рішень у сфері приватного права, не має можливості втручатися у сферу дії публічного права, в якій виконання рішень покладене на спеціальні органи державної влади при Міністерстві фінансів. Систему виконання судових рішень слід оцінювати, відзначає Якимчук С. О., зважаючи на реальну ефективність виконання судових рішень. При цьому форми організації діяльності агентів виконання, тобто моделі виконання судових рішень, безпосередньо не визначають процедури виконавчого провадження, а в умовах низької ефективності виконавчого провадження необхідним і цілком доречним є запровадження змішаної моделі виконання судових рішень [70, с. 191].

Французька модель виконання судових рішень характеризується тим, що у приватноправовій сфері примусове виконання здійснюється тільки на приватній основі, натомість виконання судових рішень у публічно-правовій сфері належить до компетенції державних органів.

У 2003 р. «приватизація» сфери виконання рішень відбулася в Литві, що супроводжувалося ліквідацією служби судових виконавців та переходом до приватно-правової моделі з наділенням приватних виконавців статусом «вільних професіоналів». Натомість у Чехії змішана модель виконання існувала лише під час перехідного періоду й також завершилася повною приватизацією сфери виконання судових рішень [71]. Прикладами децентралізованих моделей є системи примусового виконання Франції, Німеччини, Великобританії тощо.

Необхідно також зазначити, що суб'єктами виконавчого провадження в багатьох державах світу можуть бути також і приватні судові виконавці, які, як правило, запроваджуються у тих країнах, де виконавче провадження

розглядається в якості другого етапу судового провадження (тому виконавче провадження, як правило, здійснюється під наглядом суду). Наприклад, у Болгарії діяльність (організація, правове становище, права та обов'язки), а також право брати участь у виконавчому провадженні приватних судових виконавців регламентована Законом «Про приватних судових виконавців» 2005 р.

У Німеччині, також, суб'єктами виконавчого провадження є сторони виконавчого провадження та судовий пристав (Gerichtsvollzieher), який вважається відносно самостійним органом правосуддя, діяльність якого регламентована Законом ФРН «Про судоустрій», а також низкою норм ЦПК ФРН. Взагалі, діяльність судових приставів в ФРН, власне, як і в Англії, можна розцінювати, як результат змішаної системи здійснення виконавчого провадження, в силу якого учасниками такого провадження вважається не тільки пристав, але й сам суд [72, с. 139].

Кузнецов Е. Н. підкреслює, що судовий виконавець у Франції як посадова особа, що користується монополією у сфері примусового виконання, повністю незалежний від органів влади у питаннях виконання судових рішень. Над ним немає вищих інстанцій або якої-небудь іншої влади, якщо не рахувати відповідальності за професійні порушення та за дисциплінарні проступки перед відповідною палатою [73, с. 73].

У Німеччині виконання судових рішень проводиться, як правило, судовими приставами. До компетенції дільничного суду належить примусове виконання рішень, предметом яких є звернення стягнення на вимоги або інші майнові права. Найбільш розповсюдженим способом виконання таких рішень є накладення арешту на суму боргу та переведення його стягувачу. Функціонально ці завдання покладаються частково на суддю, а переважно – на правозастосовувача суду. Виконання судових рішень щодо нерухомого майна шляхом примусової реалізації з торгів також належить до компетенції судів та здійснюється через установи, які ведуть поземельні книги та є одним з відділів суду [74, с. 62].

Якимчук С. О. підкреслює, що найбільш децентралізована модель примусового виконання існує у Великобританії. Зокрема, арешт майна боржника, що знаходиться у третіх осіб, проводиться судами, що ухвалили рішення. Звернення стягнення на майно, засноване на рішенні Високого Суду Лондона, виконується шерифами та бейліфами, які зараз перейменовані в «агентів з виконання» [70, с. 199].

Як вважає Гук Б.М. , у світі започатковано існування двох основних форм організації діяльності служб примусового виконання рішень. Перша переважає у більшості країн континентальної Європи, де судові виконавці не перебувають на державній службі, є приватними особами та працюють на підставі ліцензії.

Друга форма організації діяльності служб примусового виконання рішень діє в США, Німеччині, Російській Федерації та Україні, де судові виконавці є державними службовцями. Виявлено, що в країнах континентальної системи права вплив та контроль за діяльністю судових виконавців з боку суду є значно більшим, аніж у США та Англії. Значну роль у виконанні рішень судів в Європі та США відіграють страхові компанії, що в Україні дотепер не передбачено [75, с. 78].

Слід зазначити, що виконавче провадження більшості розвинутих країн як правило спрямоване на стягнення боргів, однак у першу чергу вирішує питання примирення кредитора та боржника, як сторін виконавчого провадження (зокрема, така практика використовується у Нідерландах, Німеччині, Франції, Польщі та Іспанії). Наприклад, у Франції спроба примирення сторін провадження взагалі є обов'язковою у тих випадках, коли ставиться питання про накладення стягнення на заробітну плату боржника. У свою чергу в ФРН спроба примирення сторін провадження є питанням з категорії «делікатних», оскільки заяву про спробу примирення може подати лише кредитор та виключно у випадках, коли виконавцем в конкретному виконавчому провадженні є приватний пристав [72, с. 143-144]. При цьому варто врахувати, що в силу особливостей цивільного законодавства ФРН в якості особливої непрямої спроби примирення передбачений виняток з

загального правила: заявити про бажання примирення може боржник, шляхом подання заяви про виключення з опису окремого майна, яке він вважає життєво необхідним.

Також характерним в цьому питанні є приклад Польщі, в якій мирова угода буває двох видів: судово (sądowa) та позасудова (pozasądowa) мирна угода. Разом з тим, в Польщі можуть укладатись також і квазі-мирові угоди, що досягаються сторонами (кредитором та боржником) в усній формі [72, с. 142].

Що ж стосується такого питання, як право сторони виконавчого провадження на оскарження рішень, дій чи бездіяльності посадових осіб органів примусового виконання судових рішень, то варто підкреслити, що часто в законодавчих нормах різних держав прямо позначаються конкретні випадки, за якими державні виконавці несуть ту чи іншу відповідальність (тобто на основі даних статей учасники виконавчого провадження можуть подавати проти ймовірно винуватих виконавців позови до суду чи до квазісудових органів, якщо вважають, що має місце порушення їх процедурних прав), хоча переліки таких випадків, як правило, не є вичерпними.

Позитивний досвід вказаних держав може бути сприйнятий і запроваджений на національному ґрунті. З огляду на це слід вказати, що змішана модель виконавчого провадження має стати тільки перехідним етапом, першим кроком у трансформації вітчизняної публічно-правової моделі примусового виконання у приватноправову.

В рамках українського законодавства повинна бути закріплена норма, яку використовує Польща, щодо мирової угоди на етапі виконавчого провадження, яку можуть укладати сторони провадження за посвідченням державного виконавця. В такій угоді повинні вказуватись: сторони угоди; дата з якої набирають силу умови договору; умови виконання боржником своїх обов'язків (якщо передбачається розстрочка, то повинна складатись таблиця сплати боргу чи, приміром, схема покриття шкоди). У разі належного виконання сторонами провадження умов мирної угоди, ні до однієї із сторін такого провадження не можуть застосовуватись ті чи інші санкції, що передбачаються виконавчими

документами (зокрема, боржнику не нараховується пеня, не може бути арештовано та реалізовано його майно тощо).

3.2. Проблемні питання адміністративно-правового статусу ДВС України та шляхи їх вирішення

Виконання судових рішень розглядається як невід’ємна частина судового розгляду в розумінні статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, що передбачає право на справедливий суд.

Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях неодноразово доходив до висновку, що невиконання судового рішення призводить до ситуації, несумісної з принципом верховенства права, негативно впливає на авторитет органів законодавчої, виконавчої та судової влади, оскільки в цьому разі не досягається кінцева мета правосуддя – захист інтересів громадян і реальне поновлення їхніх порушених прав.

Крім того, невиконання або тривале виконання судових рішень та рішень інших органів негативно впливає на систему захисту прав та інвестиційну привабливість України. Ця проблема спричинена, серед іншого, наявністю низки заборон та обмежень, які ускладнюють примусове виконання судових рішень щодо певної категорії справ, зокрема:

по-перше, наявністю недостатньо дієвих засобів впливу на боржника;

по-друге, недосконалим порядком доступу до професії приватного виконавця;

по-третє, тривалою процедурою отримання інформації відносно боржника, яка в деякій мірі відбувається у паперовій формі та через недосконалу існуючу інформаційну взаємодію з органами та установами, які є держателями реєстрів, що містять інформацію про боржника та його майно.

Ці проблеми можна подолати шляхом впровадження реформи ДВС України з метою вдосконалення адміністративно-правового статусу ДВС

України. У планах МЮ – розбудова ефективної системи виконання судових рішень та рішень інших органів та збільшення кількості фактично виконаних виконавчих документів до 2023 р. на 30% [76, с. 158].

Дослідивши правове регулювання адміністративно-правового статусу ДВС України було встановлено, що воно здійснюється: Конституцією України, Законами України «Про виконавче провадження», «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», «Державну службу», «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», постановами Кабінету Міністрів України, та наказами МЮ України, що затвердили «Інструкцію з організації примусового виконання рішень суду», «Порядок проведення перевірок діяльності органів державної виконавчої служби, приватних виконавців» та іншими нормативно-правовими актами.

Вважається доцільним об'єднати та узагальнити всі вищеназвані Закони та підзаконні нормативно-правові акти з метою їх систематизації, адже за період їх дії до них було внесено безліч змін і доповнень, в тому числі бланкетних норм.

Системний підхід до змісту правових норм в законопроекті має бути більш зрозумілим і ефективним як для реалізації повноважень державних виконавців, так і для реалізації прав і обов'язків осіб, які беруть участь у виконавчому провадженні. Прийняття та реалізація законопроекту не вплине негативно на досягнення показників діючих державних виконавців, більше того має сприяти їх роботі. Реалізація законопроекту не спричинить додаткових витрат з державного бюджету, а також не потребує збільшення штатної чисельності зацікавлених органів державної влади та організацій, а саме ДВС України.

Законопроект повинен містити наступні обов'язкові структурні елементи:

Загальні положення;

Права та обов'язки суб'єктів примусового виконання рішень;

Виконавчі документи;

Поняття виконавчого провадження;

Учасники виконавчого провадження;

Строки виконавчого провадження;

Захист прав і законних інтересів сторін виконавчого провадження;

Виконавчі дії та заходи примусового виконання;

Виконавчий збір;

Відповідальність за порушення законодавства про виконавче провадження.

У розділах «Загальні положення» та «Права та обов'язки суб'єктів примусового виконання рішень» слід розкрити зміст адміністративно-правового статусу ДВС України (мету, завдання, функції, компетенцію та повноваження ДВС України, порядок її взаємодії з іншими органами державної влади та особливості юридичної відповідальності ДВС України), державних виконавців (їх правовий статус гарантії, вимоги, порядок призначення та звільнення з посад тощо). Також у цьому розділі слід описати порядок здійснення контролю за діяльністю ДВС України, закріпити персональну дисциплінарну відповідальність державних виконавців, їх фінансове та матеріальне забезпечення, соціальні та правові гарантії.

Разом з тим, зауважимо, що завданням реформування системи виконання судових рішень, є максимальне добровільне виконання рішень, запорукою чого повинно стати розуміння невідворотності відповідальності за порушення. Боржник має розуміти, що не виконавши рішення добровільно, в майбутньому він заплатить більше, як варіант заборона виїзду за кордон, водіння автомобіля тощо. З метою стимулювання добровільного виконання рішень пропонуємо підвищити рівень криміналізації за злочин, передбачений ч. 1 ст. 382 Кримінального кодексу України – карати злочинців штрафом від трьох до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до п'яти років (діюча норма - штраф від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк до трьох років).

У зв'язку з посиленням кримінальної відповідальності за зазначені порушення, у разі їх виявлення, реалізація призведе до збільшення надходжень державного бюджету від сплати штрафних санкцій та збільшення витрат державного бюджету в частині видатків на утримання в установах виконання покарань осіб, винних у заподіянні злочинів.

Таким чином, метою законопроекту постає:

- 1) комплексне врегулювання питань організації діяльності суб'єктів, які здійснюють примусове виконання обов'язкових до виконання рішень;
- 2) удосконалення процесу примусового виконання обов'язкових рішень;
- 3) запровадження ефективного механізму протидії зловживанням сторонами своїми процесуальними правами у виконавчому провадженні.

Отже, запропонований законопроект сприятиме:

- а) підвищенню ефективності діяльності суб'єктів виконання обов'язкових рішень;
- б) протидії зловживанням сторонами своїми процесуальними правами у виконавчому провадженні;
- в) удосконаленню порядку реалізації арештованого та конфіскованого майна.

ВИСНОВКИ

Зараз ДВС Україна стоїть на межі нових реформ, пов'язаних з сучасними реаліями, такими як створення приватної служби виконання судових та перспективи започаткування можливості мирової угоди на етапі виконавчого провадження тощо. Це означає, що процес реформування ДВС України не завершений, і в найближчі часи можливо спостерігати за реалізацією цих та інших перетворень, які підуть тільки на користь демократичному іміджу нашої держави.

В результаті проведеного дослідження були визначені історико-правові засади діяльності ДВС України, проаналізований адміністративно-правовий статус служби та визначені основні напрямки удосконалення зазначеного напрямку діяльності. Результати дослідження узагальнені у наступних висновках:

1. Історія виникнення та становлення державних органів та посадових осіб, які здійснюють примусове виконання обов'язкових до виконання рішень має практичний інтерес, оскільки аналіз досвіду їх правоохоронної діяльності, як успіхів, так і прорахунків (негараздів), які мали місце у різні періоди розвитку української державності, дозволяє уникнути помилок на сучасному етапі їх розвитку, використати апробовані на практиці перспективні форми та методи їх специфічної діяльності. Позитивний історичний досвід їх діяльності щодо примусового виконання обов'язкових до виконання рішень може бути втілений у діяльність державних виконавців, що виконують ці функції на сучасному етапі розвитку нашої держави. Необхідність удосконалення діяльності ДВС, законодавчого врегулювання їх діяльності є вимогою сьогодення, адже наявну низьку ефективність діяльності ДВС України можна подолати лише шляхом співпраці усіх зацікавлених інституцій суспільства, починаючи із вдосконалення законодавчого забезпечення служби з боку Верховної Ради України і закінчуючи підвищенням рівня взаємодії з усіма зацікавленими державними структурами.. В іншому випадку, заходи,

спрямовані на підвищення ефективності діяльності ДВС України не призведуть до кардинального поліпшення ситуації.

2. Правове регулювання – це специфічний вплив, який здійснюється правом як особливим нормативним інституційним регулятором. При цьому правове регулювання має цілеспрямований, організаційний, регулятивний характер і здійснюється за допомогою цілісної системи адміністративних засобів, що реально виражають саму матерію права як нормативного інституту утворення регулятора. Незважаючи на наявність ряду відмінних положень, що характеризують статус ДВС України, у механізмі правового регулювання її діяльності, незалежно від джерела права, наявні саме адміністративно-правові ознаки, що вказують на адміністративно-правовий статус ДВС України.

3. Метою діяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців є забезпечення законних прав та інтересів учасників виконавчого провадження при примусовому виконанні судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб). Основними завданнями ДВС є: 1) забезпечення формування і реалізації державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб); 2) забезпечення своєчасного, повного і неупередженого виконання⁷ рішень у порядку, встановленому законодавством.

До основних функцій ДВС належать: а) формування та реалізація державної політики у сфері організації примусового виконання рішень; б) забезпечення своєчасного, повного і неупередженого виконання рішень у порядку, встановленому законодавством; в) забезпечення розробки проектів законів та інших нормативно-правових актів, пропозицій щодо вдосконалення законодавства та подання їх в установленому порядку на розгляд; г) надання роз'яснень з питань, пов'язаних з діяльністю територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління; д) аналіз результатів діяльності та вжиття заходів щодо підвищення ефективності функціонування територіальних органів. ДВС України має право

залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції, одержувати в установленому порядку від центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, необхідну для виконання покладених на нього завдань, скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до його компетенції, видавати накази організаційно-розпорядчого характеру.

4. Під адміністративно-правовим статусом ДВС України слід розуміти його правове положення в системі суспільно-правових відносин у сфері виконавчого провадження, яке визначається шляхом закріплення в нормах адміністративного права її завдань, функцій, компетенції, предметів відання, гарантій діяльності та відповідальності ДВС України. Адміністративно-правовий статус ДВС України, що утворився в процесі конкретизації, може розглядатися як такий, що належать до категорії особливого спеціального і який відрізняється від загального рівнем і ступенем конкретизації, адже адміністративно-правовий статус ДВС України містить у собі, з одного боку, певні правові якості, які пов'язують його із загальним статусом органів влади, а з іншого неповторні властивості, що складають його унікальну якісну й кількісну визначеність, як складової системи юстиції.

5. У процесі діяльності з примусового виконання обов'язкових до виконання рішень ДВС України взаємодіє з різними органами державної влади, зокрема: з МВС України, з Національною поліцією України, з Державною податковою службою України, з ДПС України тощо. Порядок взаємодії ДВС України із вказаними органами врегульовано відповідними нормативно-правовими актами. Слід констатувати, що на сьогодні це питання врегульовано на належному рівні і ДВС України плідно взаємодіє з вище визначеними державними інституціями.

6. Юридична відповідальність ДВС України та її посадових осіб не окремо не прописана у нормативних актах, котрі регулюють її адміністративно-правового статусу. Збитки, завдані державним виконавцем фізичним чи юридичним особам під час проведення виконавчого провадження, підлягають відшкодуванню в порядку, передбаченому законом. У магістерській роботі запропоновані конкретні заходи щодо визначення поняття проступків державних виконавців та посилення їх відповідальності за вчинення проступків.

7. Аналіз міжнародного досвіду діяльності виконавчих органів свідчить, що у світі започатковано існування двох основних форм організації діяльності служб примусового виконання рішень. Перша переважає у більшості країн континентальної Європи, де судові виконавці не перебувають на державній службі, є приватними особами та працюють на підставі ліцензії. Друга форма організації діяльності служб примусового виконання рішень діє в США, Німеччині, Російській Федерації та Україні, де судові виконавці є державними службовцями.

З'ясовано, що в країнах континентальної системи права вплив та контроль за діяльністю судових виконавців з боку суду є значно більшим, ніж у США та Англії. Значну роль у виконанні рішень судів в Європі та США відіграють страхові компанії, що в Україні дотепер не передбачено. Виходячи з досвіду інших країн щодо становлення виконавчого провадження, слід підкреслити, що якість такого виробництва залежить від її апарату, а також інтелектуальних можливостей і діяльності виконавців, які утворюють авторитет держави при виконанні своїх зобов'язань. Звідси зростає і значущість соціально-правового інституту державної служби, покликаною, з одного боку, підготувати для апарату фахівців, що використовують нові методи і форми роботи, а з іншого боку, щоб вони своєчасно виконували рішення різних органів, з метою створення умов захисту прав юридичних і фізичних осіб.

8. Вважається доцільним розроблення та прийняття кодифікованого законопроекту, який слід розробити з метою систематизації всіх положень

Законів України «Про виконавче провадження», та «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»; комплексного врегулювання питань організації діяльності суб'єктів, які здійснюють примусове виконання обов'язкових до виконання рішень; удосконалення процесу примусового виконання обов'язкових рішень; запровадження ефективного механізму протидії зловживанням сторонами своїми процесуальними правами у виконавчому провадженні.

Підсумовуючи, варто зазначити, що мета дослідження – визначення змісту адміністративно-правового статусу Державної виконавчої служби України та напрацювання науково обґрунтованих пропозицій щодо його нормативно-правового вдосконалення в цілому досягнута. До елементів адміністративно-правового статусу ДВС України належать: правосуб'єктність, права, обов'язки та юридична відповідальність. В той же час, адміністративно-правовий статус ДВС України є самостійним видом правового статусу, який зумовлює особливості реалізації окремих конституційних прав і свобод.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горбачёва Е.В. Недельщики, мечники, праведчики, доводчики, ябедчики и другие. *Бюллетень Министерства юстиции Российской Федерации*. 2001. №1. С. 45-52.
2. Юшков С.В. Русская Правда. Происхождение, источники, ее значение. Москва : Госюриздат, 1950. 380 с.
3. Фіолевський Д.П., Лобанцев С.Ю., Мезєнцев Є.І. Державна виконавча служба України: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2004. 564 с.
4. Российское законодательство X-XX веков. В девяти томах. Москва: Издательство «Юридическая литература», Т. 1. Законодательство Древней Руси / отв. ред. В.Л. Янин. 1984. 432 с.
5. Лапина А.П. История становления российского института судебных приставов. *Правопорядок: история, теория, практика*. 2015. № 3 (6). С. 115-118.
6. Чельцов-Бебутов М.А. Курс уголовно-процессуального права. Очерки по истории суда и уголовного процесса в рабовладельческих, феодальных и буржуазных государствах. Санкт-Петербург: Равена, Альфа, 1995. 846 с.
7. Министерство внутренних дел России: 1802-2002. Исторический очерк в 2-х томах. Санкт-Петербургский университет МВД России: Академия права, экономики и безопасности жизнедеятельности / под общ. ред. В.П. Сальникова. Санкт-Петербург : Фонд поддержки науки и образования в области правоохранительной деятельности «Университет», 2002. Т. 1. 272 с.
8. Александров А.А. Организация и правовые основы функционирования территориального органа Федеральной Службы судебных приставов: дис. ... канд- та юрид. наук: 12.00.14 / Псковс. юрид. инст. ФСИН России. Псков, 2011, 206 с.

9. Мельников А.Т. Служба судебных приставов Министерства юстиции России: история, современность и перспективы развития. *Бюллетень Министерства юстиции Российской Федерации*. 2002. №9. С. 51-57.
10. Магомедов Б.М. Государственная служба судебных приставов: дис. ... канд- та юрид. наук: 12.00.14 / Саратов. юрид. инст. МВД России. Саратов, 2002, 179 с.
11. Фурса С.Я., Щербак С.В. Виконавче провадження в Україні: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2002. 480 с.
12. Стецюк Б.Р. Особливості регламентації цивільного судочинства за ЦПК УСРР 1924 року. *Науковий вісник ДДУВС*. 2017. № 2. С. 23-30.
13. Цивільний процесуальний кодекс УРСР: Закон України від 18.07.1963 р. № 30. Втратив чинність: 18.03.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1501-06#Text> (дата звернення: 22.09.2020).
14. Про державну виконавчу службу: Закон України від 24.03.1998 р. № 202/98-ВР 1404-VIII. Втрата чинності: 02.06.2016 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 16.09.2020).
15. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. Дата оновлення: 16.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення: 30.07.2020).
16. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1403-VIII. Дата оновлення: 03.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#n506> (дата звернення: 11.08.2020).
17. Общая теория государства и права: Академический курс: в 2 т. Т. 2: Теория права / под ред. М.Н. Марченко. Москва: Изд-во «Зерцало», 1998. 656 с.
18. Алексеев С. С. Общая теория права: в 2 т. Т. 2. Москва : Юрид. лит., 1982. 360 с.
19. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. Львів: Край, 2007. 188 с.

20. Голосніченко І.П. Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права. Київ: Вища школа, 1991. 207 с.
21. Комзюк А.Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: монографія / за заг. ред. О.М. Бандурки. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 336 с.
22. Шупеня М. М. Шляхи удосконалення діяльності державної виконавчої служби. *Право України*. 2005. № 5. С. 36-38.
23. Конституція України: Основний Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 06.07.2020).
24. Крупнова Л.В. Правове регулювання юридичної відповідальності працівників державної виконавчої служби. *Право України*. 2005. № 6. С. 75-79.
25. Сульженко Ю. А. Статус державних виконавців та Державної виконавчої служби України. *Право України*. 2003. № 10. С. 113-117.
26. Положення про Державну виконавчу службу України: Указ Президента України від 6 квітня 2011 р. № 385/2011. Втратило чинність 22.06.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385/2011#Text> (дата звернення: 30.08.2020).
27. Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Указ Президента України від 6 квітня 2011 р. № 383/2011. Втратило чинність 22.06.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/383/2011#Text> (дата звернення: 30.08.2020).
28. Старцев О. В. Удосконалення заходів дисциплінарної відповідальності посадових осіб органів виконавчої влади України в умовах реформування державної служби. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 11. С. 44-47.
29. Шупеня М.М. Реформування органів державної виконавчої служби. *Право України*. 2005. № 11. С. 8-10.

30. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228. Дата оновлення: 12.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.08.2020).

31. Департамент державної виконавчої служби. URL: <https://minjust.gov.ua/m/departament-derjavnoi-vikonavchoi-slujbi> (дата звернення: 18.08.2019).

32. Шелевер Н.В. Особливості судового контролю за виконанням рішень судів. *Журнал східноєвропейського права*. 2016. № 26. С. 93-98.

33. Боднарчук В.Д. Сутність і зміст поняття «компетенція» в державному управлінні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. №. 2. С. 19-26.

34. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. Дата оновлення: 01.01.20 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/96> (дата звернення: 30.07.2020).

35. Словник іншомовних слів: Головна редакція УРЕ / за ред. О.С. Мельничука. Київ : Київська книжкова фабрика, 1974. 776 с.

36. Ожегов С.И. Словарь русского языка. 57 000 слов / под ред. Н.Ю. Шведовой. Москва: Рус. яз., 1983. 816 с.

37. Сучасний тлумачний словник української мови: 100 000 слів / за заг. ред. В.В. Дубічинського. Харків: ВД «Школа», 2008. 1008 с.

38. Юридический энциклопедический словарь / М.М. Богуславский и др.; за гл. ред. А.Я. Сухарев. Москва: Сов. энциклопедия, 1987. 528 с.

39. Менеджмент: понятійно-термінол. слов. / М.Ф. Головатого та інші; за ред. Г.В. Щокіна. Київ: МАУ, 2007. 744 с.

40. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.

41. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Київ: Аперта; ЦУЛ, 2011. 520 с.

42. Гребьонкіна Л. Мета та завдання державної виконавчої служби. *Право України*. 2000. № 2. С. 13-14.
43. Алфьоров С. М., Ващенко С. В. та інш. Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
44. Павлишин Ю. П. Правосуб'єктність як основа адміністративно-правового статусу громадян України. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2019. №25. С. 246-247.
45. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навч. посіб. Київ: Атіка, 2007. 624 с.
46. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
47. Административное право Украины: учебник. под общей ред. С.В. Кивалова. Харьков: «Одиссей», 2004. 880 с.
48. Мандичев Д. В. Поняття адміністративно-правового статусу органу виконавчої влади. *Право і суспільство*. 2010. № 5. С. 117-121.
49. Дмитриев Ю. А. Административное право Российской Федерации: учеб. для юрид. вузов. Москва: Система ГАРАНТ, 2008. 425 с.
50. Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень: Наказ Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5. Дата оновлення 12.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12#Text> (дата звернення: 30.07.2020).
51. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 13.08.20 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 18.08.2020).
52. Про затвердження Порядку проведення перевірок діяльності органів державної виконавчої служби, приватних виконавців. Наказ Міністерства юстиції України від 22.10.2018 № 3284/5. Дата оновлення 28.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1195-18#n4> (дата звернення: 30.07.2020).

53. Бабич В.А. Державна виконавча служба: правова природа та перспективи реформування. *Адвокат*. 2012. № 1. С. 25-28.
54. Философский словарь. Москва : Наука, 1978. 756 с.
55. Философский энциклопедический словарь. Москва: Инфра, 1997. 786 с.
56. Денісов В.Н. Взаємність. *Юридична енциклопедія*: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 1998. Т. 1: А - Г. 672 с.
57. Про затвердження Порядку взаємодії Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України та органів і осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Наказ МВС України, Мін'юст України від 30.01.2018 № 64/261/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0140-18#n10> (дата звернення: 15.10.2020).
58. Про затвердження Порядку надання інформації Державною податковою службою України на запити органів державної виконавчої служби та приватних виконавців: Наказ МЮ України; Мінфіну України від 21.07.2020 № 2483/5/436. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0690-20#Text> (дата звернення: 15.10.2020).
59. Про затвердження Порядку взаємодії органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, та органів ДПрС України під час здійснення виконавчого провадження: Наказ МЮ України; ДПрС України від 30.01.2018 р. № 256/5/65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0133-18#n10> (дата звернення: 15.10.2020).
60. Сунегін С. О. Юридична відповідальність: соціонормативний контекст забезпечення ефективності. *Правова держава*. 2020. №. 3. С. 98-108.
61. Загальна теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / За ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.
62. Братусь С. Н. Юридическая ответственность и законность (очерк теории). Москва: Юрид. лит., 1976. 216 с.

63. Бобылев А. И. Некоторые проблемы юридической ответственности. *Правовая политика и правовая жизнь*. 2001. № 2. С. 73-79.
64. Чернышев В. И. Словарь современного русского литературного языка в 17 томах. Том 08. О. Москва: АН СССР, 1958. 483 с.
65. Любимов О. К. Юридична відповідальність як елемент правового статусу державного службовця. *Соціальне право*. 2019. № 1. С. 20-26.
66. Теория государства и права: учеб, для юрид. вузов и фак-тов / под ред. А.Б. Корельского и В.Д. Перевалова. Москва: Норма-Инфра, 1998. 570 с.
67. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. Дата оновлення: 13.05.20 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> (дата звернення: 12.08.2020).
68. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. № 995_004. Дата оновлення: 02.10.13 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 14.08.2020).
69. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 13.05.20 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n6554> (дата звернення: 12.09.2020).
70. Якимчук С.О. Моделі примусового виконання судових рішень. *Університетські наукові записки*. 2019. № 3. С. 184-203.
71. Ткачук О. Які моделі виконання судових рішень використовують у країнах Європи і до яких змін варто рухатись Україні. URL: https://zib.com.ua/ua/125519yaki_modeli_vikonannya_sudovih_rishen_vikoristovuyut_u_krain.html (дата звернення: 01.10.2020).
72. Чумак О. Зарубіжний досвід правового регулювання окремих питань примусового виконання рішень юрисдикційних органів. *Наукові записки Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Право*. 2017. №. 2. С. 138-145.
73. Кузнецов Е. Н. Исполнительное производство Франции. С.-Петербург: Дом С.-Петерб. гос. ун-та, 2005. 280 с.

74. Франццох П. Основы немецкого права в области исполнения судебных решений. *Эффективность принудительного исполнения судебных решений и актов других органов*: сб. матер. Межд. науч.-практ. конф. (Казань, 8-11 июня 2011 г.) Москва: Статут, 2011. С. 61-66.

75. Гук Б. М. Модернізація системи органів державної виконавчої служби в умовах адміністративної реформи. *Право і суспільство*. 2011. № 4. С. 75-79.

76. Морозова В.О. Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності Державної виконавчої служби України: проблеми удосконалення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. №. 6(1). С. 155-159.

ДОДАТОК

Додаток А

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ
запропонованих змін до законодавства України

Чинна редакція	Редакція з урахуванням запропонованих змін
Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»	
Стаття 3. Завдання органів державної виконавчої служби та приватних виконавців 1. Завданням органів державної виконавчої служби та приватних виконавців є своєчасне, повне і неупереджене виконання рішень, примусове виконання яких передбачено законом.	Стаття 3. Мета діяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців <i>Метою діяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців є забезпечення законних прав та інтересів учасників виконавчого провадження при примусовому виконанні судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб)</i> Стаття 3¹. Завдання органів державної виконавчої служби та приватних виконавців 1. Завданням органів державної виконавчої служби та приватних виконавців є своєчасне, повне і неупереджене виконання рішень, примусове виконання яких передбачено законом.
Стаття 6. Система органів примусового виконання рішень 1. Систему органів примусового виконання рішень становлять: 1) Міністерство юстиції України; 2) органи державної виконавчої служби, утворені Міністерством юстиції України в установленому законодавством порядку.	Стаття 6. Система органів примусового виконання рішень 1. Систему органів примусового виконання рішень становлять: <i>1) Державна виконавча служба України;</i> <i>2) органи державної виконавчої служби, утворені в установленому законодавством порядку.</i>
	Стаття 15¹ «Дисциплінарні проступки державних виконавців та дисциплінарні стягнення, що на них накладаються» <i>1. Дисциплінарними проступками</i>

	державних виконавців є: 1) порушення Присяги державного службовця; 2) порушення правил етичної поведінки державних виконавців; 3) вияв неповаги до держави, державних символів України, українського народу; 4) дії, що шкодять авторитету державної виконавчої служби; 5) невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, актів органів державної влади, наказів (розпоряджень) та доручень керівників, прийнятих у межах їхніх повноважень; 6) недотримання правил внутрішнього службового розпорядку; 7) перевищення службових повноважень, якщо воно не містить складу злочину або адміністративного правопорушення; 8) невиконання вимог щодо політичної неупередженості державного виконавця; 9) використання повноважень в особистих (приватних) інтересах або в неправомірних особистих інтересах інших осіб; 10) подання під час вступу на державну виконавчу службу недостовірної інформації про обставини, які перешкоджають реалізації права на таку службу, а також неподання необхідної інформації про такі обставини, що виникли під час проходження служби; 11) неповідомлення керівнику органу ДВС про виникнення відносин прямої підпорядкованості між державним виконавцем та близькими особами у 15-денний
--	---

	<i>строк з дня їх виникнення;</i> <i>12) прогул державного виконавця (у тому числі відсутність на службі більше трьох годин протягом робочого дня) без поважних причин;</i> <i>13) поява державного службовця на службі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння;</i> <i>2. До державних виконавців можуть застосовуватись такі дисциплінарні стягнення:</i> <i>1) догана;</i> <i>2) штраф у розмірі від одного до десяти неоподаткованого мінімуму доходів громадян, який має бути сплачений у тримісячний строк;</i> <i>3) звільнення з посади.</i>
Кримінальний кодекс України	
Стаття 382. Невиконання судового рішення 1. Умисне невиконання вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, або перешкоджання їх виконанню - карається штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.	Стаття 382. Невиконання судового рішення 1. Умисне невиконання вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, або перешкоджання їх виконанню - карається штрафом штрафом <i>від трьох до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян</i> або позбавленням волі на строк до <i>п'яти років</i>